

Academia

Bârlădeană

Nr. 19
trim. II
2005

Revistă editată de Societatea literar - culturală
“Academia Bârlădeană”

Președinte de onoare: C.D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

90 de ani de existență

“ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ” - O ședință la “sediul”: casa G. Tutoveanu.

STIMAT AUDITORIU*,

De curând, Dl. C. D. ZELETIN, personalitate importantă a vieții științifice, universitare și literare românești, cetățean de onoare al Bârladului, prieten statornic al orașului nostru și al spiritualității lui, a împlinit vârsta de 70 de ani!

Cu ani în urmă, Academia Bârlădeană, pe care o reprezintă ca președinte și căreia Dl. C.D. ZELETIN îi este președinte de onoare, a luat inițiativa, pornind de la ideea că dacă N. Iorga a elogiat în capodopera sa **Oameni care au fost** personalități defuncte, am luat inițiativa, așadar, de a omagia personalități în viață... Sarcina prezentării mele este în mod nobil ușurată de faptul că Dl. C.D. ZELETIN, deși a părăsit orașul nostru de peste jumătate de secol, a continuat să țină o legătură vie cu Bârladul intelectual și cu oamenii lui.

Personalitatea D-lui C.D. ZELETIN nu este ușor de prins într-o formulă. Ovidiu Drimba îl socotea „personalitate poliedrică a culturii române”, ceea ce eu, ELENA MONU, îl defineam printr-o sinonimie „personalitate de tip renesantist”. Am putea folosi epitetul modern de **interdisciplinar**, personalitate interdisciplinară, întrucât D-sa ilustrează - la modul profesionist - pe de o parte biofizica și medicina, iar pe de alta, arta, mai exact literatura, exprimând-o prin multe din speciile ei: poezia, proza, critica de artă și talmăcirea din italiană, franceză, latină.

Nu putem, totuși, să începem prezentarea noastră fără a cita caracterizările celor doi stâlpi ai culturii române, TUDOR VIANU și PERPESSICIUS, formulate în urmă cu 40 de ani.

Iată, așadar, ce spunea **Tudor Vianu**: „C.D. Zeletin m-a surprins prin întinderea intereselor lui literare și prin netăgăduita siguranță în stăpânirea versului clasic” și: „Medicul se asociază atât de fericit în d-ta cu poetul, și acesta din urmă dispune de o vibrație atât de exultantă la atingerea tuturor înfățișărilor lumii, încât sunt sigur că vei ști să distilezi uimirea și bucuria chiar din substanța existenței celei mai cenușii. Am admirat (...) fervoarea lirică, dar mai ales, după cum ți-am spus-o și alte ori, nu știu-ce atitudine înaltă și nobilă a poetului”. Iar **Perpessicius** îl caracteriza apodictic: „Poet de categorică originalitate, familiar, în egală măsură, al reflecției și al metaforei... Poet original de mari perspective”.

***

Dați-mi voie să prezint un **curriculum vitae**, sărind peste enumerarea celor 39 de volume literare tipărite.

Născut: 13 aprilie 1935, la Burdusaci, județul Bacău.

Numele: Constantin Dimoftache.

Părinții: Nicolae, preot, și Maria, n.

Țarălungă, învățătoare. Deși premiant, în anul III de facultate (1956), amenințat să nu-și poată continua studiile din cauza „originii sociale nesănătoase”, a fost nevoit să fie înfiat de către bunicii paterni, Constantin Dimoftache și Natalia Dimoftache, născută Palade. În felul acesta, numele a rămas nemodificat, singura schimbată fiind inițiala tatălui: N(icolae) a fost înlocuit cu C(onstantin).

Pseudonimul literar: C.D. Zeletin.

Profesia: medic, profesor universitar de biofizică, scriitor.

Studii și activitate științifică:

- o Colegiul Național „Gheorghe Roșca-Codreanu” din Bârlad, 1952.
- o Facultatea de Medicină, Secția Pediatrie, I.M.F., București, 1959.
- o Intern prin concurs al clinicilor din București, 1958-1961.
- o Doctor în Științe Medicale, specialitatea Fiziologie, 1974.
- o Membru al Consiliului Societății Române de Biofizică Pură și Aplicată, din 1990.
- o Redactor-șef al revistei *Romanian Journal of Biophysics*, editată de Editura Academiei Române, din 1991.
- o Profesor prin concurs la Catedra de Biofizică a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București, din 1993.
- o Membru al Academiei de Științe Medicale, din 1994.
- o Autor al unor tratate și manuale de biofizică.
- o Peste 70 de lucrări științifice în domeniul medicinei nucleare, criobiofizicii, citospectrofotometriei, modelării cibernetice unor procese biologice etc., comunicate la manifestări științifice naționale și internaționale și publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate.

Titluri și funcții:

- o Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1967.
- o Președinte de onoare al Academiei Bârlădene, din 1991.
- o Președintele Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, din 1990.
- o Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer, conferit de Președinția României, 1 decembrie 2000.

* *Fragmente din alocuțiunea susținută pe scena Teatrului „Victor Ion Popa” din Bârlad, cu prilejul sărbătoririi medicului Constantin Dimoftache, scriitorul C.D. Zeletin, la 70 de ani, dumină, 24 aprilie 2005.*

Academia Bârlădeană, una din cele mai vechi societăți artistice din țară, a fost înființată la 1 mai 1915 de către poetul G. Tutoveanu, etnologul Tudor Pamfile și preotul publicist Toma Chiricuță, avându-l ca președinte de onoare pe A. Vlahuță.

Sufletul Societății a rămas, de la întemeiere până în 1957, anul morții lui, poetul G. Tutoveanu.

Cei 90 de ani pe care-i împlinește ar putea fi grupați în trei perioade distincte. Prima, de la înființare până în 1947, an de negru triumf al puterii comuniste în România, a doua între 1947 și 1989, patru decenii de persecuții sistematice a tot ce era viață patriotică și creație românească, orchestrate de puterea instalată de Moscova, decenii în care centrul activităților celor mai mulți dintre scriitorii bârlădeni s-a mutat în București mai heterocliți și mai puțin expuși decât Bârladul, și ultima perioadă, care începe cu anul 1990 și continuă până azi, când viața ei a ieșit din nou la lumină.

Până când se va îndreptăci unul din membrii de azi ai **Academiei Bârlădene** să elaboreze un istoric adus la zi, m-am gândit că e bine să reedităm studiul diacronic publicat de G.G. Ursu (sub numele de G. Ursu), pe atunci secretar al **Academiei Bârlădene**, în triplul număr al revistei *Păstorul Tutovei*, V, 8-9-10, 1942, pp.490-506, revistă a Asociației preoților din județul Tutova, condusă de protoiereul Gr. A. Dimitriu, număr închinat împlinirii a 70 de ani de la nașterea lui G. Tutoveanu (1872-1957). Este cel dintâi istoric al **Academiei Bârlădene** și el merită din plin rețipărirea, atât pentru valoarea documentară, cât și pentru harul de povestitor al autorului, poet, istoric literar, profesor universitar, mare iubitor al Bârladului, al istoriei și culturii lui. G.G. Ursu (1911-1980), admirabil prieten al nostru, a fost un om adânc, discret, foarte cultivat, cu o puternică viață afectivă și putere de dăruire, care a închinat nenumărate poezii pline de vibrație și duioșie Bârladului care îi datorează mult.

C.D. ZELETIN

Președinte de onoare al
Academiei Bârlădene

La sărbătorirea lui C.D. Zeletin (24 aprilie 2005) din sala Teatrului "Victor Ion Popa" din Bârlad au susținut alocuțiuni: Corneliu Bichineț, președintele Consiliului Județean Vaslui, Theodor Codreanu, de la Huși: "Poetica transparenței", Constantin Tigeliu Crăescu, de la Paris, ex-bârlădean: "Dialogul artelor cu știința", Elena Popoiu: "Confesiunea unui poet traducător de poezie: C.D. Zeletin", Gruia Novac: "C.D. Zeletin, reparator al perturbațiilor normalului" și Serghei Coloșenco, care a prezentat volumul de versuri "Nu-i mai ajunge sufletului...", de C.D. Zeletin - darul Academiei Bârlădene Președintelui ei de onoare - și placheta nr.34 din colecția "Biblioteca Rebus", intitulată "C.D. Zeletin".

Publicăm alocuțiunea Elenei Popoiu și a lui Gruia Novac.

Elena Popoiu

Confesiunea unui poet traducător de poezie: C.D. ZELETIN

„Câtă apă a trebuit să curgă în fluviile, râurile și pâraiele graiului până să se șlefuiască nestematele din cuarț pe care le strâng poezii de pe prunduri!”

C.D. Zeletin

„Așa cum am început să scriu singur, tot așa am început să traduc singur, fără nici un impuls din afară: ca și în privința poeziei proprii, și în privința traducerii de poezie, *primum movens* a fost spontan”, mărturisește C.D. Zeletin.

Începutul urcă spre anii '50, cu poeme din *Les Châtiments* de Victor Hugo și, *coup d'essai* temerar, *Chanson d'automne* de Paul Verlaine care, „trecut încă de pe atunci prin zeci de variante, nu și-a găsit nici până astăzi forma finală”. Mai târziu, aceste încercări au atras atenția unchilor poetului, Nicolae Brăescu și Emil Palade, amândoi buni cunoscători ai limbii și literaturii franceze. Lor le citea tânărul traducător versiunile unor *aubade* medievale, dar și poezii de Ronsard, Leconte de Lisle și Baudelaire.

„Traduceam împreună, în raiul părintesc din Burdusacii Zeletinului, cu cel dintâi A *Villequier* din *Les Contemplations* de Victor Hugo, iar cu cel de-al doilea, alte poezii ale aceluiași titan”.

Câțiva ani mai târziu, student medicinist la București, își prezenta proiectele traducerilor unor interlocutori de talia lui Victor Eftimiu, Tudor Vianu și Perpessicius.

„Scuturându-și nervos laringele sonor, frumosul truver bătrân” - este vorba de Victor Eftimiu - îi declamă mai tânărului confrate din sonetele sale (între care *François Villon ne recita balade*), după ce, într-o discuție pe marginea traducerilor lui Lascăr Sebastian din Petrarca, îi explică de ce, încă din tinerețe, s-a lepădat de această îndeletnicire: „un confrate îi citise, la Paris pare-mi-se, traducerea ungurească a mai mult decât celebrului *Chanson d'automne* al lui Verlaine... Impresia a fost

catastrofală... Traducerea maghiară, franc trohaică și egal zigzagată, nu primea melancolia ușor coriambică a cântecului de toamnă verlainian...” Era prin anii '60.

Și tot cam pe atunci, îl însoțește pe Tudor Vianu în plimbările de seară sau nocturne spre Pădurea Băneasa, plimbări recomandate de medici profesorului după infarctul miocardic din vara anului 1960. Se plimbă „șlefuiind împreună cu endecasilabi din Dante și din Michelangelo”. Vianu însuși tradusese un sonet al marelui Buonarroti și avea în perspectivă traducerea, măcar parțială, a *Triumfulor* lui Petrarca. „În *Moartea Laurei*, talmăcită de mine”, precizează C.D. Zeletin, „se găsesc unele intervenții ale marelui savant și scriitor”. Tudor Vianu a scris prefața volumului *Sonete* de Michelangelo: data - 28 aprilie 1964 - reprezintă „probabil ultima pagină literară a profesorului”.

Dar „lectorul cel mai atent, lectorul total și plin de dragoste” al talmăcirilor franceze, în special din Baudelaire, a fost Perpessicius, el însuși excelent traducător din lirica latină și franceză. Remarcile sale, unele scrise, „fac dovada unei intransigențe față de spiritul și chiar litera textului”, și a unor „brize critice ascunse în ironia lui abia perceptibilă și uneori sibilinică”.

Și C.D. Zeletin tranșează: „Între marii oameni de litere ce i-au fost contemporani - George Călinescu, Tudor Vianu, Alexandru Philippide, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu - Perpessicius era cel mai fin cunoscător al literaturii și mai ales al operei franceze”.

Parcursul operei de traducător al lui C.D. Zeletin este unul de decenii, de o viață: început în anii '50, cunoaște primul *coup de maître* în 1964, cu *Sonetele* lui

Michelangelo, continuă cu *Lirica Renașterii italiene* (1966); doi ani mai târziu apare o primă versiune a *Florilor Râului* (în colaborare); 1981 este anul *Florilegiului de Lirică franceză modernă*, alcătuit, tradus, adnotat și cu postfață de C.D. Zeletin; sunt incluși Nerval, Gautier, Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Rimbaud, Valéry și Apollinaire; în 1991 apare integrala *Florilor Râului*, summum către care vor fi țintit mulți poeți ce și-au încercat condeiul și ca traducători: Pillat, Arghezi, Philippide, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, Ion Caraion etc. „Cea dintâi versiune românească integrală în viziunea unui singur traducător”, cum sublinia Ovidiu Drimba, capodopera lui Baudelaire în românește este cu adevărat „o remarcabilă biruință a expresivității românești”, după aprecierea lui Ștefan Augustin Doinaș.

Cu rigoarea și erudiția omului de știință, cu talentul și forța empatică a artistului, poetul traducător de poezie șlefuieste versurile poetului din care traduce simțindu-se de două ori răspunzător, față de *celălalt* și față de sine, față de limba *din* și față de cea *în* care traduce, și bântuit de duble îndoieli pe care, cu subtilitate și eleganță le confesează într-un rafinat eseu intitulat simplu *Mărturie* și constituind postfața la *Florilegiul de poezie franceză*. Dan Grigorescu evidențiază „dezarmanta franchețe” a acestei confesiuni, meditație cu privire la condiția traducătorului, reținând mai ales ideea „fragilității pe care o implică, în însăși natura ei, poezia tradusă”.

Reputată traducătoare din limba franceză, Irina Mavrodin, căreia îi datorăm integrala Proust în limba română, vede în traducere „un act de creația care intră în contradicție cu

statutul ingrat al traducătorului”. Ea simte traducerea ca pe un exercițiu de creație, de disciplinare, de „răbdătoare obstinație în a duce la bun sfârșit o muncă uneori ingrat de dificilă”, exercițiu deopotrivă de umilitate (traducătorul este cel fără nume pe copertă) și de orgoliu creator exprimat prin voința de a depăși condiția traducătorului prin însăși performanța traducerii.

La capitolul *Mărturii asupra statutului traducerii*, găsim în postfața lui C.D. Zeletin alte două opinii de marcă. Astfel, Marguerite Yourcenar consideră că „traducerea bună este, indiscutabil, cea fidelă, dar și în traducerile de poezie, fidelitatea, neînsoțită de alte virtuți, nu e de ajuns ca să le facă suportabile”. „Traducătorul de poezie, liber să dispună de imaginația sa, sub provocarea fertilității a originalului, este în același timp un rob de galeră antică, obligat să vâslească înlănțuit”. C.D. Zeletin simte nevoia să continue această „admirabilă apoteogmă” a lui Darie Novăceanu: „În afara dramei apartenenței pe jumătate..., în afara dicotomiei la care mă supuneam împărțindu-mă între poezia proprie și tălmăcirea de poezie, venea să se adauge efortul special de stingere voită a entuziasmului în fața poeziei gata de tradus (adică învățată aproape pe dinafară, uneori cântată sau chiar dansată)... Traducerea a rămas pentru mine o viață petrecută între ciocan și nicovală!”

Confesiune, meditație, profesiune de credință, esul lui C.D. Zeletin nu se adresează doar traducătorilor. Să-i vizeze oare pe beneficiarii operei de traducere, cititorii - consumatori cel mai adesea neavizați și nepăsători care nu numai că nu citesc cu originalul *en regard*, spre a încerca o comparație, dar prea puțini aruncă o privire către numele traducătorului? Cert e că îl citesc și îl vor citi cu delectare cititorii de *profesie*, împătimitii de literatură și cei în stare să prețuiască truda și să estimeze valoarea unei traduceri, cunoscând limba din care s-a tradus.

Sunt aici de citit neapărat, dar și de *citit* adagii memorabile despre ce este, ce nu este sau nu ar trebui să fie o traducere de poezie:

* *Poezia tradusă rămâne un tratat de pace amenințat din amândouă părțile...*

* *Opera de adopțiune care este poezia tălmăcită e de natură să-l și satisfacă, dar să-l și nemulțumească [pe traducător].*

* *Menit să rămână în umbra unui oarecare anonim... depinde de puterea lui de smerenie să îndure mai mult sau mai puțin acest destin...*

* *Conștiința [traducătorului] nu poate trăi total în afara unui complex de culpabilitate și de atârănare.*

* *Nu există epitet mai nepotrivit atașat termenului de traducere decât acela de exact. Dacă e să fie ceva exact în tălmăcirea unei poezii, aceasta este distanța optimă față de original, pe care o dictează numai personalitatea tălmăcitorului și alte imponderabile care țin de clipa sufletească.*

* *A traduce cu egal interes toți poezii... nu este cu puțință pentru un traducător care e și poet, caracterizat deci prin afinități, rezonanțe, admirații și chiar slăbiciuni...*

* *Nu se poate traduce poezie din toate în toate limbile. De multe ori nu se pot găsi nici măcar echivalențe semantice, necum ritmul, muzicalitatea, atmosfera și mai cu seamă acel nu-știiu-ce, imponderabilul în care stă bună parte din farmecul unei poezii.*

* *Bogăția limbii române... dă cu ușurință găzduire poeziei din orice limbă, dar mai ales din limbile romanice, dintre care franceza stă, împreună cu italiana, pe locul întâi. Pentru auzul românului, limba franceză își are dulceața ei suavă și de o oarecare senzualitate, trezind o senzație de topire a clarităților sudului latin în misterioase neguri septentrionale de adâncimi ale nedeslușirii care ele însele sunt muzică... Tâmpla românească are acest auz...*

Am citit aceste reflecții confesive cu plăcerea cititorului

negrăbit și interesul pasionatului de poezie. Nu sunt puțini poezii traducători de poezie, din fericire. Dar puțini își fac din traducere o nobilă țință, necum să o ducă la bun sfârșit.

„Osteneli de peste 25 de ani”... „fără grabă...” spune C.D. Zeletin. Și fiecare vorbă are acoperire. Trebuie, așadar, să existe ani lungi de conviețuire între limbi, între poezii, cât să se nască nu doar afinități, ci o empatie între creatorii în prezență.

Să citești, să recitești, să așterni un vers, să-l refaci de două, de zece, de douăzeci de ori și să nu fie de ajuns, când crezi că sună bine, că varianta e mulțumitoare, să plimbi obsedant prin minte versul cu altă topică, cu un alt cuvânt, cu o altă rimă...

Să citești, căci nu se poate altfel, alte versiuni, să recunoști reușitele, și să cauți mai departe convins că se poate...

Să publici, alegând din atâtea variante și, să zicem peste zece ani, să oferi cititorului atent surpriza unor noi soluții...

Impresia finală nu poate fi alta decât de admirație și de coplesire.

C.D. Zeletin poate gândi și rosti fără teamă versul horațian *Exegi monumentum...*

Unei trecătoare (I)

Asurzitoare strada urla jur-împrejur...
Înaltă și cernită, durere maiestuoașă...
O tânără femeie trecu și, fastuoasă,
Își legăna în voie al mâneicii ajur.

Aleasă și vioaie, ținută statuară...
Sorbeam crispat, cu sete tirană și nebună,
Din ochii, o boltă cu semne de furtună,
Dulceața ce vrăjește, plăcerea ce omoară.

Un fulger... apoi noaptea! - Frumoasa fără nume,
N-or să mai vadă ochi-mi decât în altă lume
Privirea-ți vie care m-a renăscut deodată?

E prea târziu! Să mergem! E poate niciodată!
Nu-mi cunoșteai cărarea, nu știi ce drum aveai,
Te-aș fi iubit, străino! O, tu, care știai!

Unei trecătoare (II)

Asurzitoare strada urla jur-împrejur..
Înaltă și în doliu, de-o amplă maiestate,
Zărit-am o femeie... Cu brațele bogate,
Își legăna în voie al mâneicii ajur.

Noblețe, vioiciune și gleznă statuară...
Sorbitu-i-am cu sete, crispat extravagant,
Din ochiul ei, cer vână de uragan gigant,
Dulceața ce vrăjește, plăcerea ce omoară.

Un fulger apoi noaptea! - Frumoasă care treci,
Făcând cu o privire să mă mai nasc o dată,
Vedea-ne-vom, vai, numai în lumea cea de veci!

E prea târziu! Departe! Ori poate, niciodată!
Nu-mi cunoșteai cărarea, nu știu ce drum aveai,
Tu, ce-ai fi fost iubită, o, tu, care-o știai!

(Charles Baudelaire, *A une passante*)

Omagiul nostru cald poetului *născut cu cartea în mână*, cărturarului profund, spiritului de o armonie renașcentistă, poetului traducător de poezie C.D. Zeletin, ce-și merită pe deplin numele pe copertă!

Prof. Gruia Novac

C.D. ZELETIN, REPARATOR AL PERTURBAȚIILOR NORMALULUI

Motto: „Aluzia, elogiul adus inteligenței de către finețe și puterii de către slăbiciune...”

(C.D. Zeletin, *Adagii*, 1999, p.67)

Cine crede că poate vorbi despre **Constantin Dimoftache Zeletin** ca despre un teritoriu cunoscut prin explorare, va trăi mari uimiri după rostirea concluziei. C.D. Zeletin este asemenea vastului care te copleșește și, totodată, îți dă senzația îmbrățișării calde. Pentru că Domnia-Sa trăiește auroral, din această stare conștientă izvorăște zâmbetul său serios, înstăpânind credința în apodicticul adagiu latin *non omnis moriar*.

Mă tem să nu cad în păcatul ecomionului găunos (atât de vizitat în coterile literare românești din veac!), știut fiind că d-l C.D. Zeletin acceptă aprecierile, dar nu se arată entuziasmat de flatările în staniol. Am scris despre o parte a creației literare cedezeletiniene, după puteri, cu nepărtinire și, sper, fără judecăți postșe, căutând adevărul.

Nădăjduiesc să nu-i pierd măcar cordialitatea, zonă a comportamentului în care excesele, aproape ecumenice, se-nghesuie firesc. Fiindcă d-l C.D. Zeletin nu seamănă cu Nichita Stănescu, de pildă, care cultiva prietenia, dar uita rapid prietenii. Medicul și scriitorul aniversat acceptă oști de prieteni în preajma-i, lăsându-i apoi să discearnă (sic!) între a-i fi câștigat ori nu prietenia. Nu lasă nici un semn cum că s-ar divulga în vreun fel, întrucât Omul Nostru este un artist al disimulării imperiale.

De fapt, Constantin Dimoftache nu există.

Am descoperit doar un Om printre oameni, care știe, desăvârșit, Limba lui Eminescu.

Cunoaște, până la nuanțele ei indicibile, Limba lui Michelangelo.

Stăpânește, fără riscul bluff-ului, Limba lui Voltaire.

Posedă Limba lui Publius Ovidius Naso, nefericitul între fericiții Tomisului.

Gândește brevilocvent Slova veche a lui Homer.

Pricepe exactitatea Limbii lui Goethe. Nu-i este străină hulita Limbă a lui

Esenin.

Înțelege rădăcinile sanscritei.

Face orice conexiuni între structurile lingvistice de bază ale limbilor neolatine.

Ca nimeni altul, folosește terminologia medicinei, fizicii și chimiei, coagulând totul într-un limbaj al lui *homo cultus*.

Simte finețea semantică a limbilor în care comunică și te încredințează până la persuasiune.

Te copleșește cu câtă poezie se desfată, el fiind o prelungire a peripateticilor.

Îți completează, pe nesimțite, informațiile despre proza lumii, pe care-o comentează cu răbdare.

Îți arată lejer că nu-i sunt străine ascunzăturile spațiilor teatrale, evocându-le acrimonios.

Simezele îi sunt de o familiaritate trezind invidii.

Istoria și-o face canava, pe care brodează *con brio*, instantaneu de vrei, imagini de epoci și genealogii uitate.

Familia și neamul i-au fost creuzet al formării sale ca unicat, obligând Timpul să-i dezvăluie cu celeritate substanța ontologică.

Peste toate, amintirea MAMEI îi este icoană tămăduitoare.

Asemenea lui V. Voiculescu, și El e o trinitate: artist, medic, sătean, spațiu aflat într-o perpetuă ebuliție.

Ca un corolar, scrisul Său propriu continuă să rămână un apel la Eternitate. Ne-o spune singur: „*În arta mea profesorii au fost morții. Adică timpul...*” (*Adagii*, 1999, p.12).

Criticul Gheorghe Grigurcu îl vede „ca pe una din figurile cele mai atașate ale scrisului românesc contemporan” („România literară”, nr.14/13-19 aprilie 2005, p.9).

Și pentru că această operă unitară în varietatea ei trebuia să poarte un nume,

I s-a spus **C.D. ZELETIN!**

Datat: 13 Aprilie 2005, împreună cu urarea **La mulți ani !**

Constantin Mălinas

Povara fără greutate

În memoria spiritului
astral al lui G. Tutoveanu

Păsările-n stol de ce
să se ducă-n altă-țară
când în suflet de copil
eu aveam o primăvară!
Le priveam cum unghiuri lungi
înșirau ca să se scalde
în albastrul fără plumb
dinspre noi spre țarmuri calde.
Și ușoara lor plutire
frântă-n vaiete de fum
mă durea cu o părere
junghiată și acum.

Tot visam ca să se-ntoarcă
tot speram ca să nu cadă
obosite de neant
undeva în țări străine
prefăcute în zăpadă.
Literale tot mai mici
sunt doar vaiere ce zboară
lasă-n suflet licurici
apăsări fără povară!
Astfel pierdem zi de zi
tipărirea lor senină
ne-ncărcăm din gând cu gând
în speranța că-i lumină.
Scrisu-acela mișcător
pe a lumii tablă albastră
ne gravează-un fel de dor
apăsându-ne pe umeri
îl purtăm ca o fereastră.

Serghei Coloenco

C.D. ZELETIN

BIBLIOTECA

34

CENTRUL CITERA

G.G. Ursu

Istoricul societății literare „Academia Bârlădeană” *)

G. Tutoveanu

Societatea literară „Academia Bârlădeană” a fost întemeiată la 1 Mai 1915, după cum mărturisește Tutoveanu¹⁾ însuși: „Cum s-a înființat Academia noastră? Sunt lucruri în viață, pe care nu le putem explica prin raționamentul arid și glacial al logiceii. Ne-a venit, așa, într-o zi din primăvara anului 1915, data exactă 1 Mai, să întemeiem o societate, unde să ne putem comunica ideile și să ne amestecăm expansiunea sufletească. Și așa s-a născut „Academia Bârlădeană”, numită astfel, nu cu gând de făloșie, ci într-un moment de elan tineresc! Am fost trei - număr simbolic!

Maiorul Tudor Pamfile, omul căruia i s-a ridicat un monument de bronz în grădina publică din Tecuci, dar nu i s-a ridicat unul, în sufletul generației care a venit..., Părintele Toma Chiricuță, actualul preot de la biserica „Zlatari” din București și directorul revistei „Comoara Darurilor”, și eu. Nu voiu uita niciodată, ochii mari cu care m-a privit acesta, într-una din plimbările noastre prin aleea dinspre apus a grădinii publice pe care o botezasem Iasnaia Poliana, când după una din predicile de „convertire” pe care mi le ținea, i-am răspuns: Am înțeles! acum a mai rămas să mă faci să și simt, toate acestea!”

La cele dintâi ședințe au luat parte, în afară de cei trei întemeietori, și frații Iuliu și Virgil Nițulescu, medici, foști bursieri ai lui Rochfeler; G. Alexandrescu, profesor la liceul

„Codreanu”, apoi la liceul „Lazăr” din Capitală; C. Popescu-Gruia, avocat și profesor la Școala Normală „Principele Ferdinand”, apoi la Școala Normală din Ploești; M. Rădulescu, profesor la liceul „Codreanu”, apoi la liceul din Buzău, iar ca mai noi veniți: Donar Munteanu, Victor Ion Popa, V. Voiculescu, Mihai Lungeanu, I.M. Rașcu, I. Valerian, Petru Cancel, Căpitanii Iulian Popovici și G. Alexandreanu, Mihai Lupescu, Natalia Pașa, G. Pallady, Virgil Duiculescu, N. Bogescu, G.M. Vlădescu, Ion Palodă, G. Ponetti, C.R. Crișan; apoi ultima generație a Academiei Bârlădene: G. Nedelea, Mircea Pavelescu, V. Damaschin, Ștefan Cosma, G. Ursu, G. Damaschin, Cicerone Mucenic, M. Panaite, Const. Rânzescu, C. Ioniță, Paul Viscocil, Emil Tudor, Iulian Lavoroschi...

Cea dintâi manifestare a societății, au fost ședințele săptămânale, unde se discutau numai lucrările originale, dar se făceau și dări de seamă asupra chestiunilor literare discutate în acea vreme.

„Fosta mea locuință, scrie G. Tutoveanu, de pe Vornicul A. Sturdza, a fost martora acestor deslănțuiri de viforoase discuții, complectate de floretele epigramatice ale fraților Nițulescu, C. Gruia și G. Pallady și critica inversunată a părintelui T. Chiricuță sau Tudor Pamfile, peste care se revărsa luminos și fraged, veselia sgomotoasă a lui Cancel și Victor Popa”.

A venit războiul și i-a apucat pe academicienii bârlădeni în plină ședință. Pe unii i-au luat cu dânsul, pe alții i-a adus. Alexandru Vlahuță a fost unul din cei aduși: venise să-și petreacă zilele refugiului în orașul copilăriei. De dragul lui Vlahuță, s-a pus la cale încă o ședință Joia, la profesorul Eugeniu Bulbuc, unde era găzduit veneratul magistrul. Au fost ședințe de neuitat, însuflețite, ședințe peste care domnea spiritul domol și înțelept al lui Vlahuță, care rănit adânc de marea dramă a mândriei noastre naționale, găsea câteva ceasuri de liniște în acest academic cerc bârlădean. Ședințele acestea erau „ca o descărcare sufletească unde ne mai învioram”, își aduce aminte poetul Tutoveanu. La una din ele, a cetit Mihai Lupescu, moșul cu vorba așezată, snoava „Un om care se ouă”, publicată apoi, în „Calendarul

G.G. Ursu

Nostru pe 1918”.

Uneori, și acele zile erau de mare sărbătoare, scrie Tutoveanu, hotărăm: mâne facem o plimbare. Era una din plăcerile lui Vlahuță și plecam de ne înmiresmam sufletele, la umbra vreunui conac, unde găseam brațe frățesc deschise și miros plăcut de busuic și livănțică”.

Cu Vlahuță, s-au vizitat: familia Exarhu, de la Epureni, precum și mănăstirea Adam, unde am fost oaspeții lui C. Dabija și via din Crâng, a lui N. Budu.

Plimbarea de la Epureni, a fost evocată cu humor de Victor Ion Popa²⁾, pe-atunci june academician, într-un articol „Lângă meșterul Vlahuță”. Peripețiile sunt redade amănunțit. Academia Bârlădeană era în păr. Trăsurile încărcate se lăsară adânc pe arcuri când au plecat din fața casei profesorului Bulbuc. Erau toți academicienii: pictorul Nicolae Constantinescu, meșterul Vlahuță cu Doamna, poetul George Tutoveanu cu Doamna, Mihail Lungeanu, Vasile Voiculescu, medicul șef al spitalului militar de la școala Sfântul Gheorghe, cu grad de căpitan, bărbuță de mucenic și două volumașe de poezii suave, scrise la căpătaie de bolnavi și muribunzi. Urma apoi aceea ce Victor Ion Popa numea „hălăciuga academică”, încărcată într-o brișcă. Adică frații Nițulescu, Jules cel serafic, Virgil cel pozitiv și Victor Ion Popa, proaspăt demobilizat în biata România fără munți, de-atunci. →

Plimbarea fusese chivernisită bine. Înainte de-a ajunge la Epureni, academicienii se așezară pentru un prânz la iarbă verde, la o umbră de copac. Bătrânul A. Exarhu, bunul boier de la Epureni și fiica lui Madeleine, le trimisese vorbă să le facă bucuria de-a fi oaspeți la masa lor. Dar Vlahuță fusese neîndurător: „Nimeni nu se mai poate lăuda azi că-i destul de boier să-și îngăduiască nouă musafiri la masă”. Vremurile erau grele și părerea lui Vlahuță lege. S-au așezat la prânz: feliile de caș proaspăt, ouăle cleioase de rață, hâlcile de miel fript și plăcintele cu brânză de vacă, pufoase și rumenite, se arătau ispititoare. Vinul era din viile lui Bulbuc, întinse pe coasta dinspre Cotul Negru.

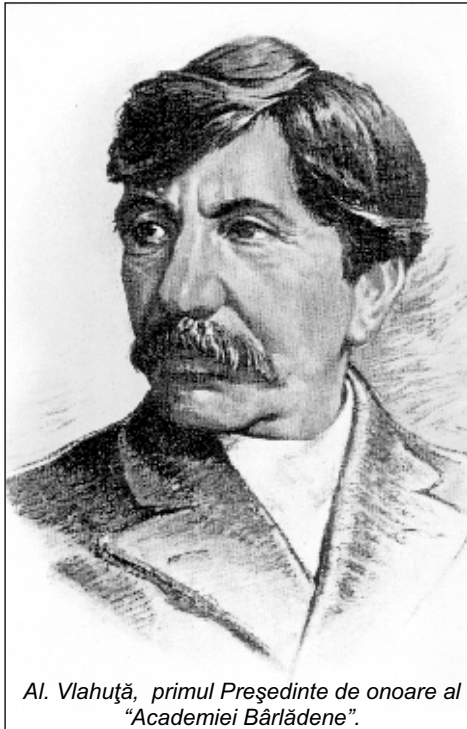
Mihail Lungeanu veni cu o propunere mântuitoare: cașul proaspăt fără ceapă verde nu se poate. Academia Bărlădeană primi cu entuziasm, dar a intervenit Doamna Vlahuță, cerându-le să se sacrifice sub cuvânt că nu se pot duce în casa omului cu ceapa în nas! Și academicienii, fără de Lungeanu care n-a primit jertfa amară, n-au mai mâncat ceapa verde, înghițindu-și ciuda. Casa boierească a lui A. Exarhu i-a primit frumos: cu mobile rare și vechi, cu tablouri de preț, cu ospitalitate largă, cu ceai în cești englezești. Dar spre marea amărăciune a tuturor membrilor Academiei Bărlădene, Domnișoara Madeleine Exarhu le-a imputat că n-au venit la masă: dacă ar fi venit, ar fi putut avea plăcerea deosebită de-a mânca împreună ceapă. „Fără dumneavoastră, și eu și tata, a trebuit să renunțăm. Și cu mare durere! Doar nu era să vă primim cu ceapa în nas!”

Și-aceasta a fost unica supărare la vizita Academiei Bărlădene, în conacul boieresc de la Epureni, unde s-a putut admira liniștit portretul Elenei Negri, nemuritoarea steluță a bardului de la Mircești, inelul lui Veniamin Kostache și alte minuni ale trecutului Moldovei.

Într-un interviu³⁾ acordat revistei „Viața Literară”, poetul Tutoveanu adresându-se lui I. Valerian, evocă ședința academică de la mănăstirea Adam:

„Cred că-ți amintești cum într-o vară, ai venit călare de la Tecuci, trecând de-a dreptul peste lanurile de grâne și prin tarlale de porumb, ca să nu lipsești de la ședința pe care-am ținut-o la arhondria mănăstirii Adam și unde Toma Chiricuță și-a desfășurat pledoaria-i înflăcărată pentru apărarea poeziei blagiste”.

Poetul I. Valerian își amintește cu asemena duioșie, de epoca aceasta din cursul războiului, a Academiei Bărlădene: „Sunt prea luminoase amintirile care mi-au bucurat odată monotonia vieții provinciale... L-am cunoscut, (e vorba de Tutoveanu), mai de aproape în timpul războiului când, după sângeroasa surprindere, ne schimbam ultimele pansamente în spitalul din Bărlad. Odăița de bejenie a lui Vlahuță ne aduna în fiecare seară... Mult timp după ce am părăsit Bărladul, am căutat să nu lipsesc Sâmbăta de la ședințele literare, care se țineau în

Al. Vlahuță, primul Președinte de onoare al „Academiei Bărlădene”.

locuința poetului Tutoveanu. În accelerat, tren de marfă sau cu o simplă locomotivă, sosirile mele prompte, mânăjite de funigină, erau primite de membrii Academiei Bărlădene, cu exclamații de epopee”.

Rosturile literare în numele cărora a luat ființă societatea, ni le lămurește fondatorul ei G. Tutoveanu, într-un articol⁴⁾: „Știind că unitatea culturală și sufletească a tuturor popoarelor a mers înaintea unității lor politice, noi am răspuns la vrăjmășia celorlalte neamuri, printr-o singură hotărâre: Statornicirea-n inimi și-n minți a unei luminoase conștiinți naționale, prin ajutorul unei literaturi isvorâte din adâncurile sufletului românesc și răspândirea acestei literaturi, până-n cele din urmă straturi ale neamului nostru. Scriitorii, fiind înaintașii firești ai acestei continui lupte de reînălțare, ei, în orice colț de țară i-ar sili viața să trăiască, trebuie să rămână de-a pururi

la înălțimea chemării lor. Din aceste idei și sentimente, a luat ființă, în Mai 1915, această societate literară...”

Valoarea societății, pentru noi, stă în polarizarea în jurul ei a atâtor scriitori de seamă sau talente începătoare, trezind virtualități și contribuind astfel la transformarea unui colț de țară într-o vatră luminoasă de cultură.

În afară de cei citați mai sus, „au împletit la temelia acestei societăți macar un strop de lumină din propriul lor suflet” scriitorii ca: Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, A. Mândru, G. Tașcă, I. Buzdugan, V. Savel, Maria Grigorescu, Emil Maur, Gr. Veja, N.N. Lenguceanu, C.Z. Buzdugan, I. Pajură, N. Lupu Kostache, Aurel Balaban, Zoe G. Frasin, I. Viscol, Alexandrina Fostini, Liana Luncă, Marieta Creangă.

Pentru a traduce și mai mult ideea-n fapte, societatea a tipărit în 1917 „Calendarul Nostru pe 1918”, „Ștefan cel Mare” de Al. Vlahuță, „Din țara zimbrului” de V. Voiculescu, a șasea ediție din „Albastrul” lui Tutoveanu, trimițându-le gratuit în satele Basarabiei însetoșate de slova românească; și a făcut să apară revista literară „Florile Dalbe”, la 1 Ianuarie 1918, cea dintâi publicație literară de după război.

„Florile Dalbe”⁵⁾ au apărut între 1 ianuarie și 15 decembrie 1918, în 23 de numere, sub conducerea unui comitet de redacție, format din G. Tutoveanu, V. Voiculescu, Tudor Pamfile și M. Lungeanu, Însemnătatea deosebită a revistei constă în crezul, limpede afirmat, al tradiționalismului și-n faptul că-n paginile ei și-n atmosfera pur literară a societății care-i anima, în afară de scriitorii, ajunși la maturitate sau în plină dezvoltare, din comitet, și-au început cariera scriitori ca: I. Valerian, Victor Ion Popa, G. M. Vlădescu, G. Pallady, Magdalena Exarhu, I. Ojog. Toți erau membri ai Academiei Bărlădene și toți aveau talent. Un poet ca I. Valerian, de exemplu, directorul de mai târziu al acelei reviste de modernă ținută „Viața Literară”, a debutat la „Florile Dalbe” prin bucățile din „În albastru”⁶⁾, „Luntrașul”⁷⁾, „Blestemele”⁸⁾, „Un templu”⁹⁾.

Cu ochii duși departe
În zarea plină de fiori,
Mă prind visând adeseori,
În zarea plină de fiori,
De năzuinți deșarte...

(În albastru)

Victor Ion Popa, care se va afirma mai târziu, în teatru și-n roman, începe la revista noastră „Florile Dalbe”, cu versuri humoristice, cu-o lacrimă gălgând printre glume:

Avea iubita un cățel,
Se gudura pe lângă mine,
Și-l depărtam încetinel,
Căci drept vorbind, e o rușine
Să-ți faci de joacă cu-n cățel
Când e iubita lângă tine
Și are mijloc subțirel.

Și am plecat... Un an sau doi
Și-au nins cenușa între noi...
Azi am trecut pe lângă poartă
Și am simțit când am trecut
Că dragostea de mult e moartă
Și eu rămas un neștiut.

Dar câele venind la poartă
Ca să mă latre, a tăcut...
Iubirea mea, e astăzi moartă,
Dar câele m-a cunoscut.

(M-a cunoscut¹⁰)

G. Pallady s-a format, de asemeni, la „Florile Dalbe” și-n cercul Academiei Bărlădene, după cum o și recunoaște¹¹: „Pân' la 1914, preocupat de grijile agriculturii și carierii militare, am înmagazinat și am scris chiar, fără nici o manifestație exterioară însă. Cercul Academiei Bărlădene și conducătorul ei G. Tutoveanu, a fost prilejul primelor mele manifestațiuni literare exterioare. Mediul în care se complăceau talente și valori, ca Tudor Pamfile, I.M. Rașcu, N. Bantaș, frații Iuliu și Virgil Nițulescu, I. Valerian, Toma Chiricuță și alții, mi-a fost foarte favorabil dezvoltării unei dispozițiuni către literatură, care nu aștepta decât să facă explozie. Ședințele noastre săptămânale, precum și șezătorile la care-am luat parte, mi-au fost un imbold salutar pentru a-mi revărsa prea plinul paharului închis în mine”.

Debutul lui G. Pallady, care va da în 1924, volumul „Simboluri” din editura „Ramuri”, cu versuri elegante, constă în traduceri din poemele în proză, pline de atâta sensibilitate, ale Madelenii Exarhu, de la Epurenii Tutovei, nepoata lui Manolache Kostache Epureanu, amfitrioana cercului academic din evocarea cu ceapă și renunțări, de mai sus, a lui Victor Ion Popa.

Comitetul de conducere al Academiei Bărlădene, după războiul întregirii, a fost alcătuit astfel: Președinte, G. Tutoveanu; vicepreședinte, G. Pallady; secretar,

Virgil Duiculescu; casier, I. Palodă, și membrii: D-ra Natalia Pașa (Silvia Pan), G. Ponetti, Leon Revent și N. Bogescu.

Academia Bărlădeană a izbutit să întrețină strânse legături cu o seamă de scriitori din alte orașe, care veneau din când în când să ia parte la șezătorile acestei societăți: La București, părintele Toma Chiricuță, G.M. Vlădescu și Mircea Damian; la Tecuci, G. Dimitriu; la Bacău, părintele C.R. Crișan; la Galați, N.N. Lenguceanu, Gr. Veja, Emil Maur, Const. Buzdugan, I. Pajură și părintele Petru Savin.

Manifestarea cea mai de seamă

întreprinsă de Academia Bărlădeană, sunt șezătorile publice, ținute în sala „Casei Naționale”, care-au avut darul să adune la un loc pe toți iubitorii de literatură și muzică din orașul nostru.

La aceste șezători au ținut conferințe: G. Tutoveanu, Ion Beldiman, Leon Revent, Victor Ion Popa, G.M. Vlădescu, Petru Todicescu, Virgil Duiculescu; și au citit din lucrările lor: D-șoara Natalia Pașa și domnii: G. Pallady, G.M. Vlădescu, Gr. Veja, Emil Maur, N. Bogescu, C.Z. Buzdugan, Ion Pajură, Virgil Duiculescu, Const. Moroșanu, Ion Palodă, Leon Revent, G. Mihailescu, G. Ponetti, Mircea Damian, C.R. Crișan, Vasile Damaschin, G. Ursu, Ștefan Cosma, Ion Băncilă, Ion Gheorghiu. Au încheiat întotdeauna șezătorile un quartet și orchestra lui I. Șerbănescu. S-au ținut 60 aproape, din asemenea șezători, în mijlocul unor ascultători care umplea nu numai sala de conferințe, dar și sala bibliotecii și antretul.

Dorind să se pună în lumina adevărată viața și opera lui Alexandru Vlahuță, care prin copilăria și tinerețea lui aparține Bărladului, societatea a hotărât să-l comemoreze printr-o serie de șezători publice la care să se discute în amănunt întreaga operă a acestui mare înaintaș. A fost împărțită opera lui Vlahuță în 12 conferințe, tratând diferitele laturi ale activității lui: Vlahuță poet, nuvelist, romancier, pictor în cuvinte al frumuseților țării sale, iubitor al trecutului, prieten al lui Grigorescu, polemist cetățean... Au vorbit la aceste conferințe: D-șoara Marieta Creangă și domnii: Virgil Duiculescu, Leon Revent, Paul Constantinescu, Ion Beldiman, Gr. Veja, G. Mihailescu.

Într-adevăr, la 10 decembrie 1924, Academia Bărlădeană anunță hotărârea sa de a comemora pe Vlahuță, printr-un apel¹²: „Convinsi pe deplin că nu este o comemorare mai potrivită pentru un scriitor decât răspândirea cât mai mult a operei sale, ne-am hotărât să ținem, iarna aceasta, în sala „Casei Naționale” din Bărlad¹³, o serie de conferințe în cari, opera literară a lui Vlahuță să fie discutată în amănunt, împărțind această operă în 12 subiecte:

1. Vlahuță, poet liric. Iubirea în poezia lui Vlahuță. (Poezii, Iubire). Înscriș, Virgil Duiculescu.
2. Vlahuță, poet satiric. (Din goana vieții, Delendum).
3. Vlahuță, nuvelist. (Nuvele, Dreptate, În vâltoare).
4. Vlahuță, romancier. (Dan).
5. Vlahuță, filosof. Înscrișă D-șoara Marieta L. Creangă.
6. Vlahuță, reînvietor al trecutului. (Din trecutul nostru).
7. Vlahuță, pictor în cuvinte al frumuseților țării sale. (România pitorească).
8. Vlahuță, pedagog. Înscriș, I. Cotoranu.
9. Vlahuță, prieten al lui Grigorescu. (Grigorescu).
10. Vlahuță, polemist. (Un an de luptă).
11. Vlahuță, cetățean. Înscriș, I. Beldiman.
12. Vlahuță, intim. Înscriș, Victor Ion Popa.

Și rugăm pe toți scriitorii, cărturari și intelectuali să se înscrie la aceste conferințe, dându-ne de știre despre aceasta, până la 10 ianuarie, 1925.

Președinte, G. Tutoveanu

Secretar, Virgil Duiculescu

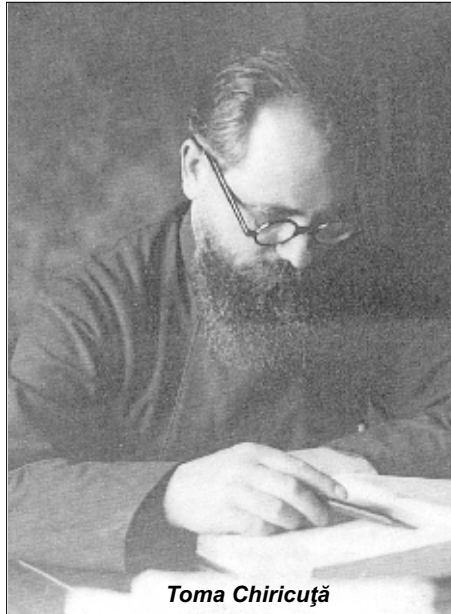

După cum s-a putut ușor observa nu s-au ținut decât opt conferințe, din douăsprezece câte se proiectase. Apelul acesta este primit de către revista „Țara de Jos”, a altui grup de bârlădeni, prin I.G. Opreșan, cu multă însuflețire, în articolul „O chemare bârlădeană”. *Bârladul, acasă la el, sau risipit pe alte meleaguri, se adună la un loc, într-o aspirație spirituală identică, întru slava unuia dintre cei mai aleși fi ai săi.*

„La Bârlad, începe I. Gr. Opreșan, e un vechiu cerc literar în jurul lui Tutoveanu. De multă vreme acest inimos idealist strânge în prietenosul cuib de amintiri, eflorescența intelectuală a Palodei. Casa lui de odinioară, din Munteni, ca și cea de acum de la capătul Epureanului, păstrează o mireasmă curată de idealism. Presate flori de tinerețe sufletească aromesc totdeauna cuprinsul cald al acestui cuib de bune amintiri, pe care și mai îmbietor îl face „Mama Zoe”, tovarășa poetului, ea însăși poetă de discretă distincție. Rădăcinile acestui cerc literar se urcă în trecut până dincolo de „Făt-Frumosul” lui G. Tutoveanu, Emil Gîrleanu, Nanu, și trec pe sub ogorul „Semănătorului” tinereții noastre. Iar vârful se reazimă pe „Albastrul” acelor nădejdi din anii în care Vlahuță, pribeagul, bătrânul de-o nespasă frăgezime sufletească, își oprea chervanul băjeniei într-un lung popas de rugăciune și credință românească pe meleagurile Bârladului. Din vatra aceasta culturală se înalță chemarea pentru comemorarea scriitorului de la Pleșeștii Tutovei. Poate că nimeni altul nu era mai îndrituit să pună această trâmbiță la gură, decât acela care fusese cândva îndemnat de Vlahuță să nu părăsească Bârladul și care, în anii de restriște, însoțise pe pribeag pe dealul copilăriei cu răsărituri de soare însângerat. Și tot acolo, în prourul bătrâneților, privea la apusurile purpurii, învălurind cu o căutătură de dragoste tot cerul ce se pleacă peste leagănul primei lui tinereți, cuibărit între Dealul Mare și al Țuguetei”.

Strângerea la un loc a acestor conferințe ar fi format un minunat volum omagial, pe care Bârladul literar de după război l-ar fi închinat cu iubire, cu recunoștință și cu devotament celui mai mare înaintaș al său, numelui aceluia care a contribuit ca nimeni altul să înțească nimbul de strălucire și nobleță care înconjoară viața orașului nostru. E adânc regretabil că nu s-a

publicat mai nimic din ciclul acesta comemorativ, în afara unui mic fragment din conferința lui G. Dem. Mihailescu¹⁴⁾ despre „Vlahuță reînvietor al trecutului”, din care dăm și noi ceva: „Vlahuță pentru tineretul țării noastre nu este numai scriitorul ce ne-a alinat copilăria cu slovele lui fermecătoare și ne-a însuflețit tinerețea cu avântul său sănătos și prielnic. El este mai mult decât atât. El este duhovnicul, părintele nostru sufletesc, ce, - din clipa în care am început să mergem singuri - ne-a îndreptat pașii pe calea cea adevărată”; iată câte fraze numai dintr-o conferință

Toma Chiricuță

entuziastă.

Credincioși hotărârii de-a face din societatea „Academia Bârlădeană” un mijloc de propagandă culturală, s-au ținut câteva șezători și prin alte orașe. Cele mai de seamă au fost șezătorile de la Tecuci și de la Bălți, al căror succes se datorește spiritului de organizare al lui Const. Turtureanu, avocat în Tecuci și Orighen Carp, președintele societății funcționarilor publici din Bălți. Despre șezătorile din alte orașe, s-au scris asemenea rânduri de înțelegeri, de Palodă Arcașul¹⁵⁾: „Cu ocazia recentei comemorări a regretatului Ștefan Petică, „Academia” s-a alăturat „Ateneului Popular” din Tecuci, lucrând pentru reușita solemnităților de la Bucești, satul natal al autorului „Fecioarei în alb”. Tot cu ocazia aceasta „Academia Bârlădeană” a avut fericita idee să publice „Omagiu” închinat amintirii lui Petică... Și ca să se vadă cu câtă râvnă lucrează această asociațiune - care va rămâne în istoria culturală a orașului Bârlad și deci a țării, prin faptele de care este trainic legată - vom mai însemna încă una din biruințele

„Academicienilor” pe terenul propagandei culturale. Vreau să însemnez vizita Academiei Bârlădene la Bălți, în Basarabia. În frunte cu inimosul președinte G. Tutoveanu, un grup format dintre obișnuiții ședințelor de Sâmbătă seara: G. Pallady, G.M. Vlădescu, N.N. Lenguceanu... au luat într-o bună zi drumul peste Prut, către întristata Basarabie. Și poposind tocmai la Bălți, au anunțat printr-o frățească chemare pe orașenii români, de conștiința națională a cărora se îndoiesc atâția, că, un grup de scriitori le dă întâlnire. Seara, la ora fixată, imensa sală era o mare de capete. Veniseră moldovenii cu sutele, setoși să asculte pe cântăreții aceștia care îi priviseră cu încredere și frățietate. Au fost lecturi și recitări din operele proprii; lecturi aclamate frenetic, recitări bisate până târziu în miez de noapte... A fost, într-un cuvânt, un desăvârșit triumf”.

O preocupare dintre cele mai de seamă a fost propaganda culturală la sate, alcătuindu-se anume o serie de șezători prin comunele din județele Tutova și Tecuci.

La aceste șezători, în afară de conferințe în care se tratează chestiuni culturale pe înțelesul celor mulți, se mai fac recitări și muzică aleasă anume pentru săteni. Asemenea serbări, organizate dimpreună cu studenții tutoveni, sub conducerea lui Andrei Ionescu și Mihai Panaite au fost ținute în satele Zorleni, Pochidia, Unțești, Gohor, Barcea, precum și în târgul Ivești din ținutul Tecucului.

„Aducându-ne aminte de chipul în care se făceau altădată, în vechile familii românești petrecerile culturale „Academia Bârlădeană”, scrie președintele ei Tutoveanu¹⁶⁾, a ținut în fiecare vară cele mai frumoase șezători pe la conacurile de la moșii, de unde n-au fost uitate încă, nici una din tradițiile, cântecele, poveștile și pitorescul țării noastre. În aceste șezători, la care se adună cărturarii fruntași ai satelor, sufletele tuturor se încălzesc de dogoarea și de farmecul care plutește întotdeauna deasupra pădurilor, podgoriilor și câmpiilor noastre”.

Șezători de felul acesta, s-au ținut la conacurile: Dealul Mare al lui Lupu Kostache, Cârломănești al lui M. Bally, Pleșa al lui Gavril Kostache; la Mănăstirea Adam ca oaspeți ai doamnei Eleonora Fotino; la colonia de vară de la Talașmani, ca oaspeți ai lui Constantin Calmuschi și-n alte părți.

Dar șezătorile care iau dimensiunile unor adevărate serbări culturale sunt acelea ținute în fiecare an, la conacul moșiei Pochidia a profesorului universitar G. Tașcă. Unul din cei mai distinși membri ai societății G.M. Vlădescu, în trăsături umoristice, evocă exuberanța unei asemenea șezători, zugrăvind cu vigoare de desen scene de la șezătoarea de la conacul moșiei Pochidia din 15 august 1924. Sunt scene de la masa așezată în parcul secular, rămas de la bătrânii boieri moldoveni ce-au gospodărit pe locurile-acelea¹⁷⁾: „În timpul mesei... ei, dar ce masă? Mi-ar trebui o carte întregă să înșir toate felurile de bucate și toate vinurile puse la bătaie de G. Tașcă. Mă voi mulțumi să vorbesc numai de brânză și cu toate că înțelepciunea ne povățuiește să nu ne întindem la cașcaval, trec peste dânsa și întind numai degetele. - Mai lasă-mi și mie, zise Pajură încet, văzându-mă pe mine c-am întrecut măsura. Dar doamna Tașcă a și prins șoapta și cu o grație pe care numai amicul Pallady o poate spune într-un sonet, zice: - Mai vreți? Și ne împinse o farfurie, zicându-și poate în gând: „Numai de trei ori să vie Academia la noi, și ne isprăvește brânza!”

În timpul acesta, Tutoveanu spunea, continuându-și toastul: „Suntem la masa unui viitor ministru”. Dar Gruia îmi făcu semn să-i trec lui farfuria cu brânză, spre marea nenorocire a lui Maur, care rupea sălbatec dintr-un picior al nu știu cărei dihanii fripte.

- Omagiile mele, zice Buzdugan spre doamna Tașcă. Bănuesc că urda îi și mai bună. - Mai toarnă-mi un păhărel, dragă, îmi șopti Pajură duios. Tutoveanu spunea mereu: „Așa că, „Academia Bârlădeană”, potrivit tradiției - Dar Revent unde-i? Mă întreabă nu știu cine. - Pst! Nu vorbi tare că-i rușine! El e la farmacie, acolo la Ivoranu...”

Surprind ochii lui Lenguceanu cari țâșneau ca două gloanțe din „ghizuniile” lor. Îmi spunea parcă: „Numai la ospețele Neroniene am mâncat așa, cu Petronius și cu Seneca”...

- Dragă, îmi zice Pallady, ce ochi frumoși are... - Cine? - Ei, cine! Și pironi ochii în vag, căutând poate o rimă, o comparație.

Mă adresez doamnei Tașcă: Faceți și „Olandă” la ferma d-voastră?

- Dar dumneata n-ai mâncat? - De

unde? zic eu făcând o figură foarte nenorocită, dar care se înveseli îndată, căci grațioasa amfitrioană îmi oferi un burdușel întreg, adăugând: „Dumneata ești foarte idealist, domnule Vlădescu”.

Iată o epigramă¹⁸⁾ a lui Const. Z. Buzdugan de la una din asemenea șezători de la Pochidia: Profesorului

G. Pallady

Universitar G. Tașcă, cu ocazia unei mese închinată „Academiei Bârlădene”:

De pe catedră spui „economie”

Și masa asta-i de risipitor;

Te-treb atunci, iubite profesor:

Aceasta nu-i curat demagogie?

Atmosfera de entuziasm, de tinereță spirituală, de vis al inteligenței, din reuniunile Academiei, n-o poate evoca mai adevărat și mai deplin decât acele producții literare izbucnite spontan la un conac de moșie, în prospețimea aerului de țară, la o ședință intimă, când barierele dintre oameni cad și spiritul scapără de noutate și vigoare. De aceia, vom alege câteva epigrame, versuri, cronici rimate dintre cele mai bune și mai caracteristice pentru ambianța Academiei.

Epigrame¹⁹⁾

Lui G. Tutoveanu

Autorul volumului „Albastru”

Deprins c-o singură culoare,

Oricând e-n joc cer, zare, astru

Mă prind că pentru Tutoveanu

Și cerul gurii e albastru.

V. Voiculescu

Membrilor societății literare

„Academia Bârlădeană”

Neputând nici pân-acuma Academiciani să fie,
Și-au făcut - de-o parte gluma, -
Singuri ei Academie.

C. Z. Buzdugan

Poetului G. Pallady ce vine la
șezătorile «Academiei Bârlădene» cu
automobil²⁰⁾

Poeții toți către Parnas
Grăbesc călare pe Pegas;
Pallady însă mai abil
Grăbește pe-un automobil.

C.Z. Buzdugan

Dedicație

Lui G. Tutoveanu²¹⁾

Stimat Poet și Revizor,
Ca să te scapi de-a noastră gură,
Să uiți că ești conservator,
Dar nu uita s-aduci trăsură;

Și pe la 6 de nu ești
În curtea Maestrului Vlahuță
Îți viu acasă. Mă silești
Să te iau iarăși în căruță.

Victor Ion Popa

Odă șoșonilor lui Tutoveanu²²⁾

O, voi meniți să-i apărați
Augustele picioare
Șoșoni străvechi și scâlciați,
Și fără-ncheetoare!

Prin ce noroaie v-a purtat
Când noaptea garduri sare?
Ați fost și voi la Podu-nalt
Cu Ștefan în picioare?

Cum stați tăcuți lângă birou!
Ce gânduri vă frământă?
E revizorul un erou?
Menirea lui e sfântă?

Dar în zadar îl protejați
De friguri și de ploii;
Căci în politică-nglodați
Rămâneți în noroi.

Iuliu și Virgilu Nițulescu și

Victor Ion Popa

Cei trei gherieri

Iată, de pe-o cerere de înscriere în
Academia Bârlădeană, un catren în loc
de timbru și rezoluția președintelui, tot
în versuri:

Ar trebui să pun un timbru, însă cum
Poeții sânt cu banii-n veci certați,
În locul lui scriu versuri și acum
Vă rog din nou, umil, să mă iertați.

Rezoluție

Învins de doruri precum ești
Aici o să-ți îneci aleanul,
Cu „gherieri” și cu povești
Te-admitem dar...

G. Tutoveanu

Iată acum o cronică rimată a lui
Virgil Nițulescu²³⁾, a unei șezători la
„Casa Națională”:

Ca și-altădată, sala este plină
Și Tutoveanu vine cam târziu...
Ca și-altădată, nici acum nu știu
De ce e sexul slab care domină,
Acest nerăbdător auditor
De crezi că-i o-ntrunire feministă...
Atâta doar e nou că azi asistă
Primarul însuși, binevoitor.
A aștepta-i cumplită suferință!
Dar ușa se deschide și în ropot
Aplauzele curg, ba chiar și-n tropot,
Și intră academica ființă.
Tăcere deci. Începe Tutoveanu
Să recomande noul inspirat
Al cărui ceas, păcat, s-a deranjat...
Minutele treceau cum trece anu...
Dac-aș putea, i-aș trage-ncet jacheta
(Istorie știam puțin și eu)
Dar în sfârșit e mare Dumnezeu...
Aplaudăm cu mâna și cu „gheta”
Și-ascult apoi citirea din Vlahuță,
Bucățile-s alese nimerit;
Dar cititorii parc'a'au răgușit
Deși citesc doar câte o lecuță.
Dar Tutoveanu crede-acum cu cale
Să treacă-n partea treia la program
(O parte care chiar o așteptam)
E vorba de lecturi originale...
Acum își plânge o iubire moartă
Un nou poet, cu mult prea tinerel,
C-apoi s-ajungă altul ajuns chel
De-o dragoste prea vie care-o poartă.
Programul se urmează-mbelșugat.
Dar chiar de s-ar găsi printr-însul goluri
Noi l-am umplea îndată cu „simboluri”,
Volumul unanim apreciat.

Urmează-n fine muzica divină
La care nu-i nimic de criticat,
Pe Schubert Re Major l-am ascultat
Cu toții, într-o liniște deplină...
Ș-atât a fost! Dar data viitoare
La noi ședinți am hotărât, halal!
Nemulțumiți de un atare Țal
Să mai plătim și-o taxă de intrare!

Micul Gherier (Dr. Virgil Nițulescu)

Sub auspiciile Academiei
Bărlădene au apărut, în afară de

„Florile Dalbe” despre care am tratat
mai înainte, revista „Graiul Nostru”,
între aprilie 1925 și decembrie 1927 și
„Scrisul Nostru”, timp de trei ani 1929,
1930, 1931. Secretar de redacție, în
decursul anilor 1925 și 1926 a fost G.
Ponetti, iar în 1927, Nicolae Bogescu.

„Graiul Nostru”, ca și „Scrisul
Nostru”, întocmai ca Academia
Bărlădeană care le anima, au fost
așezate pe linia tuturor publicațiilor
bărlădene, cari au rămas devotate, într-o
impunătoare continuitate, crezului clasic
și tradiționalist în literatură, inaugurat
cu atâta strălucire la „Făt-Frumos”. Prin
direcția aceasta constantă Bărladul
ocupă în istoria literaturii noastre
contemporane o poziție tranșantă și se
integrează cu desăvârșire în tradiția
vechilor școale critice moldovenești cari
au primit cu moderație și discernământ
procesul de europenizare, de
modernizare a culturii noastre, a
societății noastre în perioada de
închegare a statului român modern.

Valului de modernism exagerat, de
„înstrăinare” care a invadat cu putere
mișcarea noastră literară de după
răsboiul, Bărladul i-a opus, ca o
rezistență compactă și masivă, credința
îndărătnică într-o artă altoită pe
naționalism.

Realizările literare ale grupului din
„Academia Bărlădeană” din revista
„Graiul Nostru” poartă semnăturile lui
G. Pallady, Ion Palodă, I. Băncilă, Silvia
Pan, Virgil Duiculescu, G. Ponetti, în
special a lui G. Tutoveanu. Apoi
aparținând aceluiași cerc academic Zoe
G. Frasin, C.R. Crișan, Mircea
Pavelescu, Vasile Damaschin, G. Ursu.

„Scrisul Nostru”, revistă cu
caracter pur literar, sub conducerea lui
G. Tutoveanu, ca director și animator
de fiecare număr, prin articole de
directivă și amintiri literare cu tâlc
ideologic răspicat, având secretar de
redacție pe G. Ursu și administrator pe
G. Nedelea, a fost mijlocul de afirmare a
unei ultimei generații din „Academia
Bărlădeană”. Proza literară e
reprezentată de Dimitrie Fărcășanu,
Nicolae Bogescu și Ștefan Cozma,
poezia de G. Nedelea, G. Ioniță, Ștefan
Cozma, Alexandru Pogonat, G. Ursu, în
frunte cu G. Tutoveanu, alături G.
Pallady.

Și acum hai să intrăm puțin în
grădina minunată a amintirii. În cercul
literar al Academiei mi-am trăit clipele
de lumină unică ale primei tinereți.
Evocarea lor n-ar fi la locul ei într-un
studiu de istoriografie dacă n-aș avea

credința că rândurile mele vor însemna
o cât de palidă amintire a ambianței
ideale a Academiei Bărlădene.

Ședințele intime academice aveau
loc, la început la „Casa Națională”,
într-una din sălile laterale, sau în marea
sală de conferințe, unde-i așezată astăzi
biblioteca, străjuită de bustul sever al
lui Stroe Belloescu. Mai târziu ședințele
și-au schimbat sediul la locuința lui
Tutoveanu de lângă școala Normală.
Ce-a fost cercul academic pentru noi?
Acolo s'a simțit la ea acasă setea noastră
de ideal și nostalgia noastră de puritate.
Acolo am învățat cultul literar. În 1926
când abia pusesem la chipiul de licean
tresă aurie de curs superior, în
nelămurirea vârstei hotarului
nestatornic, ședințele Academiei de
Vinerea erau așteptate cu nerăbdarea
primelor neliști nemuritoare. Trăiesc
cu puterea de viață halucinantă
înaintea ochilor mei atâtea figuri și
scene cu care mi-am amestecat întâile
învăluiri de aripi.

Îl văd pe poetul Tutoveanu, bătrân
cu suflet pur de adolescent, așa de
măsurat, de corect și de discret, cu o
perfectă ținută maioreșciană, în
mijlocul deslănțuirilor de furtunoase
discuții, conducând cu seninătate
netulburată tumultul și atrăgându-ne
atenția mereu: „Băieți, arta trebuie să
fie îmbrăcată în aur, purpură sau
mătăasă, altfel nu trăește” sau „Băieți,
poezia mare pleacă din tradiție și e
legată de pământ”. Îl văd pe George
Pallady, poetul elegant al saloanelor și
duios al pendulelor care se duc. Îl văd
pe Mircea Pavelescu, subțire și înalt,
nepotul marelui Cincinat în a cărui
intimitate fermecătoare ne inițiasă,
învățându-ne cum se „comite” un sonet.
Să-ți răsără în minte un viers unic,
fulgerător, definitiv, care să-ți
servească de „pointe” și după aceea
toate versurile să curgă de la sine de la
sfârșit la început. Mi-aduc aminte ce
impresie rară ne-a produs ciclul său de
sonete închinat sfinxului, pe care le
scanda cu atâta pregnanță, așa de
lucidare. Îl văd pe G. Nedelea, scurt și
blond, absent totdeauna, zis „Rondelea”
pentru preferința lui pentru forma fixă
și cu întorsături a rondelului, în care
era neîntrecut meșteșugar. Câtă
rumoare a stârnit în ședință, când ne-a
citit odată : „Rondelul aceleiași femei”:

Cuprinde-mă în brațe tare
Și strânge-mă cât poți, cât vrei,
Sub calda lor îmbrățișare,
Pân-n-oiu mai ști cu mine ce-î!

Împotriva lui Nedelea, ne-am exercitat atunci, pe loc floreta epigramatică în... epitaful:

Aici zace G. Nedelea,
Rondelist fără noroc,
Muza lui 1-a strâns în brațe
Și 1-a omorât pe loc.

Tot așa, rând pe rând, îl văd pe Ștefan Cozma, adversarul cel mai neîmpăcat al pronunțării corecte a neologismelor, apologetul poeziei de tavernă, cu ciclul lui de „Haiduci”, care a însemnat pentru noi o adevărată surpriză :

Mi-i dragă Stanca și de-oi ști că mor
Am să o fur la noapte pe hangioacă,
Să-i simt în mâni mijlocul de șerpoaică
Și să-i șoptesc cuvinte lungi de dor.

Aduceți bota plină măi flăcăi,
Și-un miel grăsun să sfârâie-n frigare,
Gătiți-vă în strai de sărbătoare
Și chiuți să sune șapte văi.

Îl văd pe Vasile Damaschin, poet, novelist, pictor, trecând cu ușurință de la nuvela luată din viața macedonenilor cu zeci de omoruri pe-o singură pagină, la schița fragedă a pisicuțelor albe. Caut să-mi rechem clar contururile scenei de o puritate infinită. O dimineată trandafirică când lumina e-o mână de polen aruncat, fulguind pe fântâna cu ghizduri de piatră cenușie, umbrită de castani și de tufele de liliac. O pisicuță ca un ghem de lână albă scăpat din buzunarul unei școlărițe s-a suit pe ghizdurile fântânei și cască, arătându-și limba delicată ca o petală de trandafir...

„Alții se perindă în lumina de argint a amintirii. Îl văd pe gingașul Ioniță; pe Emil Tudor, dialectician subtil; pe George Damaschin trecând brusc de la gravitatea unei discuții filosofice la plănuierea unei nădrăvănii; pe Cicerone Mucenic, cu verva lui neobișnuită ; pe Iulian Iavorschi, tovarăș de hoinăreli spirituale; pe Nicolae Bogescu, așa de cumpănit și de delicat, cu suflet de adolescent la 35 de ani și cu un cult neșarmurit pentru cel care era totdeauna pentru el „Domnul profesor Iorg”; pe M. C. Panaite, gata să te lovească, pe loc, cu o epigramă, în plină ședință, din producția căruia însemnez aici câteva:

*Lui Cezar Ursu, directorul liceului
care a mers cu Academia la șezătorile
de la țară:*

Bine, maestre, Bârladul
Și-a schimbat azi noapte cursu'
De-a ajuns Academia
Să se ducă și cu... Ursu.

*Doctorului I. Gheorghiu, membru al
Academiei:*

De când ai devenit poet
Și membru în Academie,
Nici un client nu ți-a rămas
Nemaltratat c-o poezie.

Alta:

Oricine în Academie
Pătrunde fără nici un chin,
De-aceia îl vedeți aicea
Și pe Vasile Damaschin!

Totul se-nvăluie în mintea mea ca ntr-un abur. Drama lui Dimitrie Fărcășanu, o clipă, îmi sângerează inima. Oare ce puteri fără seamăn i-ar strânge de pe meleagurile unde i-au dus preocupări de carieră sau alte valuri ale vieții și i-ar aduna la un loc în aceeași tovarășie unică, sub semnul unei aspirații spirituale identice, în orașul visului lor dintăi?

Mama Zoe, doamna Tutoveanu, care făcea din casa albă din fundul Epureanului un cuib de mângâietor idealism, nu mai este. „Palatul de Cleștar” al maestrului Tutoveanu, biserica în care cultul frumosului nu și-a risipit niciodată în zadar mireasma, nu mai gălgaie de tinerețe și voieșie ca altădată.

Dar elanul de-atunci al Academiei Bârlădene nu s'a irosit în zadar. Toți tinerii din Academia Bârlădeană și-au înscris numele în publicistica românească, în gazetărie, dacă nu în literatură. Iar spiritul Academiei Bârlădene, a rămas. Continua spiritualizare a vieții, crezul clasic și tradiționalist în Literatură, valoarea simplului și a clarului, ideea latină și ideea provinciei creatoare, cari purced din Mistral, afirmarea unei poezii adevărate isvorâte din marile fapte ale pământului,- iată patrimoniul spiritual al Academiei Bârlădene.

În biruința adevărului asupra minciunii din câmpul literaturii românești, de astăzi, Bârladul își revendică partea sa de glorie. Atmosfera s-a limpezit. Soarele se vede

luminând tot mai clar. Dar izbânda să se știe, a fost cucerită și cu contribuția „Academiei Bârlădene” și-a președintelui ei G. Tutoveanu, care a crezut cu îndărătnicie în puterile de viață ale neamului nostru, biruitoare până la sfârșit și-n literatură, ca și-n toate domeniile de afirmare ale sufletului românesc.

Note:

1. „Scrisul Nostru”. Anul 1. Nr.2. 1929. Interviu acordat de G. Tutoveanu, lui Vasile Damaschin.
2. „Curentul literar”. Anul III. Nr.113. 31 mai 1941. „Lângă meșterul Vlahuță”. O amintire cu ceapă și renunțări, de Victor Ion Popa.
3. „Viața Literară”. Anul II. Nr. 55. 11 iunie 1927.
4. „Academia Bârlădeană”. „Graiul Nostru”. Anul I. Nr.9, 10, 11. Noiembrie, 1925. Bârlad.
5. Vezi G. Ursu. „Revista bârlădeană Florile Dalbe”, studiu în „Orizonturi”, Galați. Anul II. Nr.12. Martie, 1940.
6. „Florile Dalbe”. Anul I, Nr.6, 15 martie 1919.
7. Idem. 1-11 iunie 1919.
8. Idem. 1-11 octombrie 1919.
9. Ibidem. 1 noiembrie-15 decembrie 1919.
10. „Florile Dalbe”. Anul I, nr.10-11, 1-15 iunie 1919.
11. G. Pallady. Interviu acordat lui G. Nedelea, din „Scrisul Nostru”. Anul I. Nr.11. 1929.
12. „Țara de Jos”, revistă bârlădeană în București.
13. Tot la Bârlad, Academia a patronat expozițiile de pictură ale talentaților pictori bârlădeni: G. Portase, I.N. Peiu și Cristea Ionescu, astăzi profesori de liceu.
14. „Graiul Nostru”. 1925, p.102.
15. „Țara de Jos”. 1942, p.231.
16. „Scrisul Nostru”. Martie, 1929, p.6.
17. „Balamucul”, în „Graiul Nostru”. Nr.2, p.18.
18. „Graiul Nostru”. 1925, p.94.
19. Idem, p.147.
20. Idem, p.168.
21. Ibidem, p.150.
22. Ibidem, p.159.
23. Ibidem, 1926, p.25-26.

*) *Păstorul Tutovei*, revistă lunară a Asociației preoților din jud. Tutova, anul V, nr.8-9-10, 1942.

Mihai Luca

Academia Bârlădeană spre centenar

Aniversare - 90

Spicuri din publicații locale

Acum optzeci de ani în urmă, aproape, într-un editorial al revistei „Graiul nostru. Literatură - Cultură”, G. Tutoveanu în partea a doua a articolului scria următoarele: „În afară de maiorul Tudor Pamfile, acest înțelegător adânc al literaturii populare, și preotul Toma Chiricuță, sufletul chinuit de nepotrivirile grozave dintre învățăturile lui Iisus și «realitățile» vieții, scriitorii mulți și «buni» au împletit la temelia acestei societăți, măcar un strop de lumină din propriul lor suflet: Nechifor Crainic, I.M. Rașcu, Pamfil Șeicaru, A. Mândru, G. Tașcă, V. Voiculescu, P. Cancel, Victor Ion Popa, I. Valerian, I. Buzdugan, George M. Vlădescu, G. Gruia, V. Lupu Kostache, M. Lupescu, Maria Grigorescu, Emil Maur, Grigore Veja, N. Lenguceanu, C. Buzdugan, C. Crișan, I. Pajură, Aurel Balaban, Zoe G. Frasin, Natalia Pașa, G. Pallady, Virgil Duiculescu, I. Paladi, N. Bogescu, Liana Luncă, I. Vasiliu, G. Alexandrescu, Virgiliu Nițulescu, Alexandrina Fostini, I. Vicol, G. Ponetti...” Și articolul de sinteză continuă până la sfârșit astfel: „Iar Alexandru Vlahuță, care în 1917 se refugiase în Bârlad să-și adăpostească aici mândria rănită de nenorocirile războiului, mi-a spus adesea că în mijlocul societății noastre și-a uitat de multe ori toate amărăciunile pribegiei...”

Să remarcăm concizia cu care surprinde semnatarul articolului și precizia în creionarea celor mai importante trăsături ale preocupărilor spirituale pentru ceilalți doi membri fondatori alături de poet, Tudor Pamfile și Toma Chiricuță, apoi rolul important jucat de Al. Vlahuță în primii ani ai „Academiei bârlădene”.

În sfârșit, finalul este într-un tot edificator când ne referim la condițiile în care a luat ființă și s-a desfășurat activitatea remarcabilă în această insolită societate culturală decenii de-a rândul, inclusiv în anii unor perioade critice între cele două conflagrații mondiale. „Fără statute, fără cotizații, fără «carnet de depuneri» subliniază cu pregnanță G. Tutoveanu, această societate dăinuiește numai prin deplina înțelegere dintre cei care o alcătuiesc. Pentru că năzuințele din care s-a născut «Academia bârlădeană» n-au fost schimbate prin război, unitatea culturală și, mai ales, cea sufletească a neamului nostru rămânând încă o binecuvântare a viitorului, această societate își va continua cu îndărătnicie modestele-i strădanii de până acum; neașteptând decât o singură răsplată: întemeierea unor asemenea societăți și în celelalte orașe ale țării!...”

Să nu uităm că în vremuri de grea cumpănă «întâi se ridică sufletele și apoi armele!»¹⁾ De câtă actualitate se bucură aceste dense constatări nu mai este necesar, credem, să aducem alte argumente.

Într-un număr anterior al revistei „Graiul nostru” apărea în câteva pagini poza „Un an de la dezvelirea bustului Al. Vlahuță” cu explicația din subsol: „Bustul lui Al. Vlahuță după dezvelire și Societatea literară «Academia Bârlădeană» inițiatorea imortalizării marelui poet”.²⁾ „Vlahuță reînnoitor al trecutului. Fragment din conferința ținută sub auspiciile «Academiei bârlădene»” la Casa Națională din Bârlad³⁾, precum și epigrame „De la șezătorile «Academiei bârlădene»”

semnate de Const. Z. Buzdugan: Poetului G. Pallady care stă la masa tineretului la un banchet dat de «Academia bârlădeană»:

Volumul tău «Simboluri» are
Avânturi tinerești, cum știi;
Deci nu mă mir cât ești de mare
Că ești la masa de copii.⁴⁾

Un “sonet academic” dedicat «Academiei bârlădene» ne introduce în atmosfera ședințelor obișnuite ale prestigioasei societăți literare și culturale. Sonetul este semnat de Virgil Nițulescu și precede articolul-bilanț „După zece ani...” al lui G. Băicoianu:

Academia noastră literară
În fiecare sâmbătă promite
Să dea luminii opere menite
Să minuneze-ntreaga noastră țară;
Dar subiectele toate ne-nșelără...
Așa a fost să fie pasă-mi-te,
Deci, bade Tutovene, taci și-nghite
Cu gândul la poetul ce-o s-apară.
Cât despre noi, la fel ni e menirea;
Tăcând chitic, pe-un scaun la o parte
Tot timpul cât se lăfăie citirea,
Ni-i turta dulce, cea mai bună carte,
Și înghițim și noi, cât cu puțință...
Și mulțumiți, plecăm de la ședință.”⁵⁾

La începutul sintezei lui G. Băicoianu citim următoarele: sunt zece ani de atunci - pe la începutul lui mai 1915 - când, în Bârlad, trei suflete îmbătate de frumos și dornice de muncă pentru «mai multă lumină», G. Tutoveanu, maior Tudor Pamfile și preot Toma Chiricuță, la ideea plină de îndemn a primului, au pus temelia unei societăți literare, refăcând vechiul mănunchi literar ce a fost odinioară în jurul revistei «Făt Frumos». Dar «un hâtru bun de glume» din ei, i-a spus într-o doară «Academie bârlădeană»; și «academie» azi, «academie» mâine..., «Academie bârlădeană» i-a rămas numele.

Informația avea să fie și mai completă patru decenii de la înființare, când G. Tutoveanu preciza: „Data exactă 1 mai, să întemeiem o societate unde să ne putem comunica ideile și să ne amestecăm expansiunea sufletească”⁶⁾

Într-o „Pledoarie” în versuri cu un pronunțat accent ironic față de unii membri marcanți ai „Academiei bârlădene” T.F.Fir. în vreo 19 catrene reușește să evoce momente remarcabile, specifice, din activitatea societății⁷⁾

Intrarea în Academie cunoștea un anume fast și constituia un moment important al vieții și activității celor care deveneau membri, așa cum rezultă și din cererea în versuri adresată președintelui, „Maestre” și având în loc de timbru un „Catren” ironic despre arhicunoscuta jenă pecuniară a poetului.

Cererea semnată cu semnul întrebării, ? (sic!) primește o „Rezoluție” tot în ton epigramatic, semnată de G.

Tutoveanu. Autorul, nimeni altul decât Virgil Nițulescu.

Amănunte despre atmosfera din Academie... aflăm și în „Cronica rimată” la o ședință a «Academiei Bărlădene» la care asistă „Primarul însuși binevoitor”, cronică semnată Micul Gherier și încheiată astfel:

„Urmează-n fine muzica divină
La care nu-i nimic de criticat,
Pe Schubert Re Major l-am ascultat
Cu toții, într-o liniște deplină”...

Printre documentele în care se salută într-un mod cu totul original înființarea societății literare este și scrisoarea adresată de profesorul universitar Ion Bianu unuia dintre fondatori, primul ei președinte:

“Prea Stimate Domnule Tutoveanu,

Iartă-mă că ți-o spun: prea ești pretențios. Vrei să faci un lucru așa de frumos și de luminos și de înălțător, cum este «Academia Bărlădeană», și nimenea să nu țipe, să nu mârâie, să nu latre???

Dar ai uitat, umblând cu gândul spre stele, că ești cu picioarele pe pământ?... Și că aici jos, este și noroi și pe lângă și afară de flori, sunt și buruieni, unele înțepătoare, altele contra parfumate?... că sunt omizi care se urcă pe flori... că pe lângă nufăr sunt și broaște care orăcăiesc în felul lor???

Și vorba celui mare între cei mari:

«Non ragionar di loro, ma guarda... e passa!»⁸⁾

Am insistat asupra unor aspecte ale celui de al zecelea an de existență a Societății literare aniversate, 1925 pentru că în acest deceniu s-a afirmat în modul cel mai pregnant o seamă de scriitori și intelectuali valoroși, cum avea să remarce Gh. Vrabie în lucrarea sa:

„Această tendință specific bărlădeană a fost adâncită și mai mult în epoca post-belică. E vremea «faimoasei» societăți «Academia Bărlădeană». Înjghebată încă de prin 1915 de G. Tutoveanu, Tudor Pamfile și preotul Toma Chiricuță, cu o viață de scurtă durată în timpul războiului ajunge ca prin 1925 să trăiască o epocă de mare glorie.

În jurul inițiatorului ei care, ca și solitarul de la Maillane s-a legat de orașul copilăriei lui, roiesc talente unele mai mari ca altele. De la Voiculescu, Victor Ion Popa, G.M. Vlădescu, M. Lungeanu, Iuliu Săvescu, la George Pallady, Virgil Duiculescu, G. Ponetti, Mircea Pavelescu, Nedelea, Ursu, Damaschin, Cosma..., unii - talente formate, alții - înmuguriri ce aveau nevoie de căldură ca să înflorească⁹⁾.

Despre «Academia Bărlădeană» pentru perioada 1915-1957 întâlnim “studii, rememorări, documente și inedite” într-un număr apreciabil de pagini, 255, în partea I a volumului *Bărladul odinioară și astăzi. Oameni și fapte*. Vol.II, sub redacția lui Romulus Boteanu. Într-o intervenție viitoare sperăm să poposim mai mult și asupra acestor surse ca și a altora. Până atunci dorim ca ilustra «Academie Bărlădeană» să dăinuiască decenii și secole într-un crescendo continuu.

Note:

1. *Graiul nostru*, I, nr.9-10-11, Bărlad, nov. 1925, pp.113-114.
2. *Graiul nostru*, I, 7-8, sept.-oct.1925, p.88. La pp.86-87 este și „Al. Vlahuță, îndrumătorul” (fragment de conferință la dezvelirea bustului său la Bărlad).
3. *Op. cit.*, p.102.
4. *Op. cit.*, p.94. Și asemenea epigrame mai sunt semnate de Vasile Voiculescu, G. Milly-Mileanu și dr. Virgiliu

Nițulescu. O reproducem pe cea a acestuia din urmă:

Unei epigrame care miroase a droguri farmaceutice:

Te-nșeli, iubite anonim;
Nu moare-a noastră „academie”;
Căci niciodată nu-i prescriu
Rețete la vreo spițerie. (p.147).

Același autor dedică un „sonet academic” Academiei Bărlădene (p.151).

De altfel epigrama și poezia cu formă fixă se cultiva cu predilecție în cadrul societății. De la G. Tutoveanu și V. Voiculescu, de la G. Nedelea și Virgil Duiculescu, de la George Constandache și A. Mândru și până la regretații G.G. Ursu și Cezar Stegaru... și mai ales până la eminentul om de cultură și poet, președintele de onoare al Academiei Bărlădene omagiat într-o atmosferă cu totul remarcabilă în ziua de Florii, anul acesta, la împlinirea vârstei de 70 de ani, C.D. Zeletin.

Frecvența cu totul deosebită a acestor specii la un mare număr de poeți ne-a determinat să propunem Fundației Culturale “Dr. Constantin Teodorescu” să publice o asemenea antologie.

5. *Graiul nostru*, I, 9-10-11, nov. 1925, p.151.
6. *Istoria Bărladului*, I, 2002, p.346.
7. *Graiul nostru*, I, 9-10-11, nov. 1925, pp.154-156.
8. *Graiul nostru*, I, nr.12, dec.1925, p.166.
“Infernul”, Dante, cap.III, versul 51: Nu te potrivești lor: privește-i numai... și treci înainte.
9. *Op. cit.*, p.161. Cei trei gherieri erau Iuliu și Virgil Nițulescu și Victor Ion Popa, nume dat de profesorul universitar P. Cănel fraților doctori Iuliu și Virgil Nițulescu pentru că mobilizați păstrau întotdeauna o ținută militară (p.159). Iuliu Nițulescu de la a cărei naștere se împlinesc 110 ani și 30 de ani de la moarte este medicul, născut la Bărlad, prof. univ. la Iași. Cercetări asupra metabolismului glucidic. Lucrări: „Patologia generală”, „Reflexele condiționate”, „Cercetări de fiziopatologie”. Academician. Cf. DEI, Ed. Cartier, 1999.

Cărți primite la redacție

- * „Ion Creangă” - Revistă de limbă, literatură și artă populară - ediție anastastică, vol. I (1908-1909), vol. II (1910), Vaslui, 2004.
- * Lucian-Valeriu Lefter, **Zăpodenii**, vol. I, Iași, 2004.
- * Gheorghe Lupașcu-Suhulițianu, **Glorie și declin**, Editura Ars Longa, Iași, 2004.
- * C.D. Zeletin, **Nu-i mai ajunge sufletului...**, Editura Sfera, Bărlad, 2005.
- * Petruș Andrei, **Mierea din trestii de cuvânt**, Ed. Sfera, Bărlad, 2005.
- * Spiridon Popescu, **Îngeri între scaieți**, Ed. Ager, Tg. Jiu, 2004.
- * Dumitru Nedelea, **Pelerinaj printre orologii**, Ed. Noel Computers, Ploiești, 2001.
- * D.Sîrghie, **A-nflorit mătrăguna**, Ed. Alutus, Slatina, 2003.

Zâna Tămășanu

Amintirile ne cheamă...

Toamnă... Început de octombrie... Întâlnire de promoție! Întâlnire de suflet... Întâlnire cu colegii și **întâlnire cu domnii profesori** - câți au mai rămas după 35 de ani de la absolvirea liceului.

Emoție... freamăt... străngeri de mâini și îmbrățișări.

Se intră în **sanctuarul** liceului - **cancelaria**. De data aceasta cei așteptați să intre pe sub un tunel de flori nu mai sunt bobocii din primul an de liceu, ci domnii profesori profund impresionați de gestul **învățăcelor**.

Păcat... Nu mai sunt toți! Dar și din cei rămași se pare că cineva nu a ajuns încă - Ba da! În ultimul moment apare rapid, vioi, cu mersu-i caracteristic, cu zâmbetul pe chip. Da! Ați bănuț! Este dl. profesor **CONSTANTIN PARFENE**.

Se face prezența, se țin alocuțiuni de către foști elevi, de domnii profesori. Ia cuvântul și dl. profesor Constantin Parfene. Îi sunt sorbite fiecare din propozițiile spuse - joc al fanteziei și imaginației, al celui ce mânuiește cu ușurință cuvintele, dar și condeiul. Mie îmi crește inima de bucurie - este de-al meu, e consăteanul meu!

După prima parte a festivității se fac poze în fața liceului. Ne ducem la dl. profesor, îl salutăm - eu și soțul meu, a cărui întâlnire de promoție este, dumnealui se bucură să ne revadă și facem împreună o poză.

La câțva timp, când sosesc pozele îmi iau inima în dinți și mă hotărâsc să-i trimit și d-lui profesor una și să-i scriu o scrisoare prin care să-i transmit urările de rigoare cu ocazia sosirii sărbătorilor de iarnă, dar mai ales să-i mărturisesc toate sentimentele ce le-am avut pentru d-lui și pe care niciodată nu am îndrăznit să i le spun, nu numai din timiditate, ci mai ales dintr-un profund respect și venerație a unui om simplu față de unul învățat, a unui școlar față de dascălul său, lucru observat din ce în ce mai puțin la generațiile actuale, din păcate.

L-am asigurat pe dl. profesor de toată admirația și dragostea (a se citi respectul) din partea unei foste consătențe pe numele de fată - **Zâna Berescu**, căreia i-a fermecat copilăria și adolescența, când alături de ceilalți **intelectuali** ai satului: **frații Antonovici, frații-verii Butnariu,**

Sâmbătă, 2 octombrie 1999, orele 15, în partea de nord a Liceului "Mihai Eminescu" din Bărlad, la 35 de ani de la absolvire:

Constantin Parfene,
Zâna și Constantin Tămășanu
(de la dreapta la stânga).

surorile **Băbâi**, surorile **Anton** ș.a. participau la **15 august** la **sărbătoarea și hramul** satului **BOGDANA** (sat mare răzăsesc, cu oameni gospodari, ce a dat mulți învățați țării), când noi, copii, îi priveam încântați dorindu-ne ca peste ani să ajungem și noi oameni mari - învățați.

Doream să ne bucurăm de același respect ca d-ilor, care atunci când se prindeau în horă, ceilalți tineri și oameni se dădeau la o parte și-i priveau cu admirație cum dansau.

Peste ani, când am ajuns în liceu și-am citit romanele lui Liviu Rebreanu, în care descria hora satului, am rețrăit aievea scenele din copilărie.

Anii au trecut, mulți dintre copiii de atunci am terminat câte o facultate, iar din când în când ne mai întoarcem în sat, însă vremurile s-au schimbat, obiceiurile s-au mai pierdut, respectul s-a mai dus... nimic nu mai este cum a fost, am rămas doar cu nostalgia sărbătorii de altădată.

Aceleași sentimente i le-am transmis d-lui profesor și ca fostă elevă a Liceului unde a predat și pe care l-a condus, cu regretul că nu l-am avut

profesor la clasă. Viața a făcut ca, totuși, un pic să mă simt eleva sau studenta d-lui, când am dat examenele de definitivat, gradul al II-lea, de perfecționare, căci între timp, îndrăgind literele, am ajuns profesoară de limba și literatura română.

L-am felicitat pe domnul profesor pentru fiecare succes pe care l-a avut în cariera d-lui, cucerindu-l treaptă cu treaptă și că pentru mine a fost și rămâne un exemplu, un **model** demn de urmat. I-am destăinuit că ori de câte ori am avut ocazia să evoc anumite personalități bărlădene - în perioada 1983-1990 am fost director al Bibliotecii municipale „Stroe S. Belloescu” Bărlad, și am avut numeroase ocazii să fac astfel de evocări - „**m-am mândrit**” cu d-lui.

Nu am scris scrisoarea pentru a aștepta vreun răspuns, ci cu mulțumirea că am făcut o bucurie unui om, apreciindu-i munca de o viață, dar nu mică mi-a fost mirarea și surpriza când la 30 decembrie 1999, ca o încununarea a anului ce tocmai se încheia, am primit o scrisoare de la dl. profesor, de vreo patru pagini - cu un scris mărunț și îngrijit, asemeni scrisului eminescian și în care-mi mărturisise o mulțime de lucruri despre viața și activitatea **domniei** sale.

Îmi îngădui să o reproduc ad litteram, întrucât este un **adevărat testament**, dar, cred, și o **premoniție** a ceea ce avea să i se întâmple, și prezintă **plinul vieții** unui om, ce avea atâtea de făcut, atâtea planuri de dus la capăt... dar dl. profesor a vrut să înceapă noul mileniu dincolo, între stele, de unde veghează **probabil** asupra celor dragi.

Iași,
28 dec. 1999

Dragii mei prieteni
(și consăteni)

Am primit felicitările voastre, care m-au bucurat nespun, ca și scrisoarea Zânei. Vă mulțumesc din inimă pentru rândurile trimise, care m-au transpus, imaginar, în satul moșilor și strămoșilor noștri. N-am mai fost cam demultișor în Bogdana, dar, de câte ori mă duc, trăiesc puternice emoții, nostalgia coplesindu-mă. În primăvara anului ce

N. Iorga.

Îmi aduc foarte bine aminte de tine, Zâna, de pe când erai elevă. Și soția mea te știe, i-ai fost elevă. Când te-a văzut în fotografie, imediat a spus, surprinsă, „mi-a fost elevă, la Bârlad”. Și soțul tău îmi este cunoscut. Numele de familie Tămășanu îmi este destul de familiar.

Întâlnirea seriei voastre din octombrie 1999 a fost foarte reușită. Mi-a produs o mare plăcere întâlnirea cu atâția și atâția foști elevi, atmosfera de bucurie ce a dominat-o. Mulțumesc mult pentru fotografia trimisă. Este foarte reușită. Mă bucur că sunt împreună cu o consăteancă, ajunsă și ea profesoară de

CONSTANTIN PARFENE

CALEIDOSCOP MEMORIALISTIC - EPISTOLAR

Vol. I

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ

Editura SFERA

limba română, ca și mine, și care a rămas, în continuare, cu o nedezmințită dragoste față de plaiurile natale. Familia Berescu mi-e bine cunoscută. Dacă tatăl meu ar mai fi în viață, mi-ar oferi detalii amănunțite despre familia Berescu și despre alți bogdăneni pe care i-a avut elevi. Tata i-a învățat carte pe mai toți bogdănașii, care se află mai toți la o înaintată vârstă, sau nu se mai află în viață. Școala (clădirea) actuală a școlii (localul vechi) a fost construită, în ultimii ani ai secolului al XIX-lea, pe când bunicul meu, Mihai Parfene, era primarul comunei. Episcopul Iacov Antonovici scrie elogios despre el, în **Istoria comunei Bogdana** (București, 1906). Dintr-o scrisoare adresată mie de unul dintre fiii episcopului (Vasile Antonovici, fost avocat la Huși), am aflat că noi am fi rude cu familia Antonovici. Public, în cartea menționată, mai multe scrisori de la Vasile și Cicerone Antonovici (fii ai episcopului).

Scrisoarea voastră m-a bucurat și

dintr-un alt motiv. Nu e bucurie mai mare pentru un dascăl (fie el de orice specialitate) decât aceea provocată de faptul că elevii lui își amintesc cu plăcere de el, că îi urmăresc activitatea, că se bucură de înfăptuirile lui. M-am străduit, în cariera mea, să nu-mi dezamăgesc elevii. **Mi-am iubit profesia, am exercitat-o cu pasiune și mă bucură fiecare succes obținut în viață de fiecare elev al meu.** După cum știți, am mulți elevi care au devenit personalități ale culturii noastre, matematicieni, doctori, profesori, ingineri, scriitori (ex. Cezar Ivănescu, Oct. Stoica, Lucian Vasiliu, Viorel Dinescu, Simion Bogdănescu - atâția și atâția alții), pe care îi evoc în cartea mea.

De la 2 oct. 1999, sunt pensionar, după 47 de ani de activitate neîntreruptă pe tărâmul școlii și al cercetării științifice. Dar să știți că nu stau degeaba. **Continui să studiez, să scriu.** Peste câteva luni, îmi va apare cartea **Problematizarea și studierea literaturii în școală - aspecte teoretice și experimentale**, la Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași - o carte la care colaborează și Bârladul, printr-o profesoară de lb. română. Am terminat de redactat un studiu intitulat **M. Eminescu - note despre stilul publicisticii sale** (și umblu pe la edituri să-l pot publica, acum, cu prilejul anului Eminescu (2000); e pe terminate un volum de articole și studii, intitulat **Miscellanea** (de fapt vol. al II-lea), lucrez la o serie de articole despre poezia religioasă a unor scriitori (clasici și contemporani). Numai de mi-ar da Dumnezeu sănătate și putere de muncă să pot continua pe această linie. Dar, cu urările voastre trimise prin scrisorile de felicitare, cred că mă voi menține pe linia de plutire. Pe la facultate mă duc mai rar, deși s-a tras de mine să mai țin ore. N-am mai acceptat, pentru că nu prea mai sunt în formă fizică, știindu-mă un ins care trăiesc, cu orice fibră a mea, adevărurile comunicate studenților.

Dragii mei foști elevi, cred că v-am plictisit cu vorbăria mea (așa-s bătrânii, au chef de sporovăială, mai ales când li se vorbește despre anii de altădată). De aceea, am să închei, asigurându-vă de întreaga mea simpatie și urându-vă, la rândul meu, sănătate și

La mulți ani!

Constantin Parfene

Constantin Parfene

vine, îmi propun să mă duc, negreșit, la baștină, să mai văd casa în care m-am născut (acum devenită sediul primăriei comunale). Mai am, acolo, o nepoată, la Suceveni și cumnatul, Alex Anton, care a ajuns la vârsta de 94 de ani. Aveți dreptate când scrieți că satul de astăzi nu mai este satul Bogdana de altădată. Sau cam stricat și frumoasele obiceiuri din trecut, care mie mi-au încântat copilăria și primii ani ai adolescenței. Evoc, cu dragoste, satul natal, anii copilăriei cu ghidușile ei, personalități ridicate din Bogdana (Episcopul Iacov Antonovici, prof. Th. Moroșanu, din Verdeș, pe bunică lui Iorga (Iaca Miclescu-Arghiropol), pe Iorga însuși, pe care l-am cunoscut, în casa tatălui meu, pe când aveam vreo șapte ani, și multe alte personalități ale culturii noastre (academicieni, profesori universitari, scriitori, regizori, actori) cu care am fost în corespondență. Cartea se intitulează **Caleidoscop memorialistic-epistolar** (2 volume), este tehnoredactată pe computer și, acum, sunt în căutarea unor sponsori pentru a o tipări. Am unele promisiuni din Bârlad (prof. El. Monu-Diaconu), dar, în ultima vreme, n-am mai primit nici un semn din părțile acelea. Oricum, cartea e scrisă, și când va apare (fie și postum - să nu zic într-un ceas rău) va stârni interes, sunt sigur, iar pentru bogdăneni va fi un prilej de poetice rememorări și, poate, și unul de a se mândri că satul lor are un trecut îndepărtat, atestat de vechi documente purtând peceti domnești, despre care a vorbit, cu dragoste, însuși marele învățat

Ioan Nădejde. Teza d-lui A. I. Philippide

Încercări asupra stărei sociale a poporului român în trecut de A. I. Philippide Iași, 1881

Se știe cât de neînsemnătoare sunt de obicei tezele licențiatilor, mai ales la noi, cu bucurie, însă ne vedem îndreptățiți a spune că teza de care ne ocupăm, face excepție în bine.

Dl. autor se încearcă a face cunoscută starea poporului român în trecut, sprijinindu-se pe poezia populară și pe documente.

Dl. auditoriu admite două perioade în privința timpului compunerii poeziilor populare. Una din acele perioade a produs numai *balade*, alta *balade și doine*. Prin urmare baladele culese până acuma le desparte în două grupe. Cea mai veche din acestea ieste acea care cuprinde pe acele căror le corespund doine. Pentru a dovedi această idee, Dl. Ph. arată că în mod firesc poeziile epice (baladele) sunt mai vechi decât cele lirice (doinele), prin urmare baladele fără doine corespunzătoare ar fi mai vechi.

Altă dovadă mai găsește D-sa în faptul că una din baladele cu doine corespunzătoare, a lui *Codreanu*, se compune pe timpul lui Alexandru Iliș la începutul secolului al XVII-lea. Baladele care seamănă cu a lui *Codreanu* trebuie să fi fost compuse ori de atunci încoace, ori în o perioadă anterioară. Ipoteza din urmă nu se poate admite de vreme ce balada lui *Codreanu* a fost compusă în perioada a doua a istoriei noastre, perioadă foarte deosebită de acea din secolele XIV, XV etc., și toate celelalte care seamănă cu dânsa trebuie să fi fost compuse în aceeași perioadă. Dar tocmai baladelor asemănătoare cu a lui *Codreanu* le corespund doine, deci baladele cu doine sunt mai noi.

Chiar starea socială descrisă în baladele fără doine ne dovedește că sunt cele mai vechi. În adevăr întâlnim boieri ca *Toma Alimoș*, care duc viață rătăcitoare și se poartă ca egali cu hoțomanii timpurilor. Apoi acei boieri sunt români și nu greci.

Apoi un fapt neobservat de Dl. auditoriu și care vine tocmai în sprijinul ideii D-sale ieste că balada lui *Mihu* care face parte din grupa întâia trebuie să fi fost făcută cam pe timpul lui *Ștefan cel Mare*, pe când haiducea *Mihul*. Adecă prin secolul al XVI sau ceva mai târziu. Prin urmare, dacă unele balade cu doine se grupează în jurul baladei lui *Mihu* și altele în jurul celei a lui *Codreanu* și dacă data existenței eroilor *Mihu* și *Codreanu* este cunoscută, nu încapă îndoială despre vechimea relativă a celor două grupe. Cele ce seamănă cu a lui *Mihu*

ne oglindesc starea socială dinaintea secolului al XVII și cele ce seamănă cu a lui *Codreanu* ne oglindesc pe acea din veacurile următoare.

Dl. Philippide caracterizează epoca celor mai vechi balade prin faptul că proprietatea nu era concentrată în mâinile marilor proprietari. Pământurile domnești erau nemăsurat de mari. Unii voinici rătăcitori încercau a pune mâna pe păduri și poiene și a se face stăpâni, dar asemenea pretenții nu erau ținute în samă. În adevăr *Stoian Popa zise Păunașului*, care se pretindea stăpân pe poiene, *că pământul nu-i nici al unuia nici al altuia, ci al lui D-zeu*.

Lăcomia boierilor nu se întinse încă asupra răzeșilor, căci era pământ slobod, ușor de luat de la Domni.

Vitejia acestor oameni era mare și prădăciunile lor, dreaptă răsplată pentru ale Tătarilor, se întindeau până în Crim. Femeia chiar iubea mai mult de cât ori ce vitejia...

În epoca baladelor mai nouă țara este schimbată. Domnii nu mai au moșiile cele întinse, totul a intrat în mâinile boierilor, cari-s atât puternici în țară și egali cu Domnul. Ura cea mai neîmpăcată se născuse între boieri (mai toți venetici) și țărani. Haiducii împlu codrii și pradă fără milă pe boieri etc. În privința familiei se vede de pe poezie, că deși bărbații se arătau lingușitori și iubitori înainte de însurare, pe urmă cuprinși de năcazurile vieții se făceau aspri și liniștea familiei nu putea să existe.

În partea a doua unde studiază *proprietatea după actele publice*, găsim fixat timpul de când s-a început îngenunchierea țăranilor și mijloacele prin care au pus boierii de la început mâna pe dânsii.

Documentele vechi din veacul al XIV și XV arată că Domnul avea proprietăți foarte mari, din care dăruia cui vroia. Toate moșiile marilor proprietari fuseseră proprietăți domnești.

Apoi combate pe *Cantemir* și arată, că satele domnești nu erau sate de vecini, ci de răzeși; că domnul putea dărui acele sate păstrându-și dreptul de a lua tot pentru sine și mai departe *birul* și de a pretinde felurite slujbe de la locuitori; ori că putea ceda și aceste drepturi tot boierului și chiar cu dreptul de judecată locală.

Deodată nu simțeau răzeșii deosebirea. Căci în adevăr, în loc să plătească bir lui *Vodă*, îl plăteau unui boier, în loc să facă slujbe lui *Vodă*, făceau

boierului, în loc să-i judece *Vodă*, îi judeca boierul. Apoi de pământ nu duceau lipsă, căci satul era destul de mare și nu li se neagă dreptul nici la imaș, nici la pădure.

Negreșit că nici nu aveau ce face boierii cu pământul neîntrebuintat de răzeși, căci cine era să li-l lucreze.

Cum au ajuns boierii să-și robească pe țărani?

În timpul războaielor negreșit că putea păți multe pagube soldatul, dar cel puțin rămânea dator tot lui *Vodă*, care putea să-i dea pământ, să-i ierte datoriile etc., în sfârșit, cât ar fi fost *Vodă* de părtinitor tot mai ușor era răzeșului când avea a face cu dânsul. Dar îndată ce o aristocrație lacomă a ajuns atotputernică atunci războiul a fost o adevărată nenorocire. Boierul s-a folosit de nevoile țăranului pentru a și-l supune, folosindu-se de drepturile ce i se acordase de Domni asupra răzeșilor din satul dăruit.

Aristocrația a ajuns puternică mai ales după căderea dinastiei *Mușeștilor*, adică după stingerea familiei lui *Ștefan cel Mare*. Domnul ales nu putea să se privească drept unul cu mult mai pe sus de boieri și trebuia să se aștepte la detronare ori la omor, dacă, nu le-ar fi intrat în voie. Atunci au luat ei toate pământurile domnești și s-au pus pe robitul țăranilor. Astfel au ajuns din răzeși, *vecini sau rumâni*.

Dl. Ph. arată că ar fi o greșală, dacă am crede că *Mihai Viteazul* a robuit pe țărani, acest Domn a recunoscut numai printr-un act un fapt îndeplinit.

Se înțelege că s-au făcut sate și cu oameni veniți din țările vecine, dar tot mai multe au fost populate de urmașii vechilor proprietari mici.

Un lucru e de mirare, cum au mai scăpat și până în zilele noastre încă *sate răzeșești*.

D-lui Philippide putem să-i facem numai singura observație, că adecă să se dezvețe cât mai mult de *pathosul* și de *declamarea*, care se vede că ține loc de știință onora din Domnii profesori de la facultatea de litere.

Altfel, lucrarea D-sale aruncă multă lumină asupra trecutului nostru și ar fi de dorit să nu părăsească aceste cercetări pentru ca să contribuie și mai mult la dezgroparea istoriei noastre sociale.

*

„Contemporanul”. Iași, I, 21, 1881-1882, p.781-784. Recenzia aparține lui *Ioan Nădejde*, care semna cu pseudonimul *Verax*.

Notă: s-a păstrat ortografia timpului.

Doina Teodoru-Gavriliu

Lettres dans mon... bloc (de Est)

Vivat Academia, vivant professores! (I)

Dacai fi un uriaș și-ai sta pe dealul dinspre Pogana, ar fi de ajuns să te apleci ca să iei în căușul palmelor întregul oraș.

Fiind muritor de rând, cobori dealul abrupt și ajuns la poalele lui pe teren plat, te oprești „la Toma”. Acolo este crucea drumurilor: de-o iei la stânga, treci „Podu Verde” și dai în Bd. Epureanu; la dreapta sunt liceele care au făcut fama Moldovei de Jos. Se află de-o parte și de alta a străzii. Pe trotuarul din dreapta circulau elevele de la „Iorgu Radu”, iar pe cel stâng (spre partea inimii) domniile elevi de la „Codreanu”. Cele două trotuare erau legate de punțile invizibile aruncate peste stradă din privirile discret strecurate printre gene, căci domniile și domnișoarele eleve nu aveau voie să folosească același trotuar. Mai mult, pe strada Regală, segmentul dintre Bancă și „Farmacia Droc” era interzis preumblării elevilor.

Așa era în perioada 1938-48. Doctor Elena Ghenciu (P.N.Ț.), fosta elevă Monta Armene, își amintește: „La intrare, d-na maistră de lucru Robescu, avea sarcina de a sta cu rigla pentru a măsura lungimea fustelor uniformelor, lungime stas: 40 cm. de la pământ! Tot dânsa verifica (pe timp de iarnă) dacă nr. matricol era surfilat pe stofa paltonului... Elevele cursului inferior aveau datoria de a-și împleți părul în codițe împodobite cu funde bleumarin ce erau ridicate în dreptul urechilor, ciorapii trebuiau să fie tricotați și mai aveau și obligația să salute elevele din cursul superior. Ele erau mai „emancipate”. Purtau ciorapi de mătase, codițele erau înnodate pe ceafă, peste care trona ca un fluture funda mare, bleumarin”.

Generația d-nei doctor a dat examenul de capacitate degeaba, căci reforma învățământului a adus un examen de selecție (în cursul superior au trecut puține eleve) și diversificarea în licee industriale. Cu reforma, elevele cursului inferior au pierdut dreptul mult așteptat de a purta ciorapi de mătase și de a fi salutate de către elevele mai mici - și evocarea continuă:

„Directorul liceului era d-na prof. Tuchilă Veronica, cu studii făcute în Franța, care își „plimba” elevele prin Paris prin intermediul fotografiilor, a descrierilor și a revistelor editate în lb. franceză pentru care se făceau abonamente.

Era o persoană rasată, de o mare distincție și demnitate. Era caldă și cu multă autoritate morală. Observațiile erau făcute cu subtilitate și fără a jigni. Purta rochii închise la culoare și ca pată de culoare ajusta un guleraș alb.

Avea mare grijă ca fetele să respecte bunele maniere.

Orele de limba română începeau cu rugăciunea „Tatăl nostru” pe care d-na

profesor Busuioc și elevele o spuneau așezate în genunchi.

Abia după rugăciune se saluta clasa și domnea exigența dreaptă. Regretul dumneai în fața celor trei greșeli gramaticale care aduceau corigența era exprimat prin „măi copile”...

Approape de suflet mi-a rămas d-na prof. Adriana Popovici, „mămoasă” și ambițioasă. Pentru dumneai, elevele veneau din vacanță spre a pregăti renumita echipă de dansuri populare în care fetele - „băieți” dansau în travesti. Perechea mea era Zizi (dr. Drăghici).

Dar cel mai mult o iubeam pe diriginta noastră, prof. de geografie Bălășica Titu, care ne salva vacanțele de corigența la matematică intervenind plângând pe lângă dl. prof. David („Lasă-le să se bucure de vacanță, dă-le un 5, acolo...”) Dl. David o păra: „Iar a plâns Bălășica pentru voi, ce să fac, că n-o pot refuza...” Din dragoste și admirație pentru aceste doamne profesoare, majoritatea clasei (de profil uman, de altfel) am urmat: medicină, geografie, limba franceză, limba română...”

O altă fostă elevă a Liceului „Iorgu Radu”, Cornelia Neculau, pe atunci (în 1950) se numea Cornelia Curelaru, elevă cu rezultate excepționale la învățătură, primea drept premiu „Opere” de V.I. Lenin (probabil spre reeducare, ea fiind fiică de chiabur (adică fiică de om harnic care făcuse din Ocolul Silvic din Palerma (Trestiana de astăzi) un punct de referință în domeniu). Ce spunea d-na?

Citez: „În vis, uneori mai sunt elevă; intru pe scara din spate (intrarea elevilor) caut clasa mea pe care n-o găsesc. Fără să vreau ajung pe scara principală (intrarea profesorilor) pe care nu aveam voie. De cele mai multe ori rămân nedescoperită, dar alteori apare secretara liceului, D-na Pavlov, care cu voce ascuțită îmi face observații. Ciudat, în realitate nu s-a întâmplat niciodată”. De mult timp stabilită la Berlin, dna C.N. citește „Academia bărlădeană”, căci publicația, ca orice revistă care se respectă, circulă. Citez: „Am luat iarăși rândurile lui Iorgu Gălățeanu „Societate otrăvită”. Un articol foarte trist, plin de pesimism și durere, mai ales lipsa de speranță și perspective. Acum știu mai mult despre politicienii din alte țări decât atunci când eram în România. Știu mai multe despre incorectitudinea, narcisismul lor, despre goana după putere și bani. Cum „sângele apă nu se face”, când este vorba despre poporul român, îmi bate inima mai repede și se face mică, mică. Citind publicațiile respective, m-am concentrat și asupra ortografiei și anume, am constatat că am învățat-o greșit pe d-na Otto (care a venit să învețe cu mine, româna) când se scrie „î”

din „i” sau din „a”. Și așa ajung la d-na prof. Busuioc.

Reîntorși din refugiu unde am pierdut tot, am locuit până în vara următoare la fam. Rotaru. Toți patru într-o cameră. La limba română am avut din clasa a III-a pe d-na Busuioc.

A fost momentul primei ei degradări - de la cursul superior la cel inferior. Cărțile de limba română nu mai erau bune. Materia de predat apărea în „Gazeta învățământului” ca și textele pe care le dezvoltam noi, elevele. De exemplu, citat după Stalin: „Scriitorii sunt ingineri ai sufletelor omenеști”, sau după Lenin: „Învățați, învățați, învățați”. Literatura era: „Așa s-a călit oțelul”, de N. Ostrovski. „Mama” lui Gorki, cărți cu partizani și eroi sovietici. Compunerile mele aveau 18-22 pagini. Apoi s-a mai schimbat

Au început temele după D. Deșliu, Z. Stancu și altora care pur și simplu otrăveau sufletele copiilor. Ținta erau moșierii, chiaburii. Toți erau lipitori, năpârci, vampiri și trebuiau terminați. Când eram în clasa a IV-a s-a epurat biblioteca școlii. Elevele ultimului an au trebuit să ajute. Una din ele a fost prinsă că avea asupra ei, la plecare, un volum de Ionel Teodoreanu. A fost imediat eliminată.

La predarea literaturii române, d-na Busuioc, uneori, nu-și mai putea stăpâni lacrimile și plângând în fața clasei, spunea: „Copii, în timpul meu am învățat altfel. Acum, așa mi se cere, așa vă spun”. A mai fost tolerată câțiva ani, apoi mutată la Școala de meserii și, în final, dată afară din învățământ. Am auzit că lucra la sortat cărămizi din casele distruse de război. N-am avut curajul să mă duc s-o văd. Am mai întâlnit-o de câteva ori pe Bulevard, dimineața, cu o vârguță în mână, când ducea vaca la păscut. Persoana ei degaja tot atâta demnitate ca și în clasă. Era severă, dar dreaptă. Pentru trei greșeli gramaticale rămâneai corigent. De aceea multe eleve nu o plăceau. Pe străzile Bărladului umbla un bărbat redus la minte care striga: „Pantaloni de doc”. Cineva, pentru care probabil că strugurii fuseseră prea acri, i-a făcut rima: „pentru d-na Busuioc”. Omul era inofensiv, dar nu și cel care l-a învățat. Eu am iubit-o și respectat-o. Nu știu cât de bine am învățat limba română, dar ea mi-a dat lecții de tărie de caracter. Așa am simțit-o eu pe d-na Busuioc. Acum, mă duc la culcare. N-aș vrea să visez că sunt elevă...”

Fiecare generație își are amintirile dulci-amare legate de timpul când cele mai mari emoții erau date de Doamnele și Domniile profesori care ne-au zidit viitorul. Le suntem datori salutului de recunoștință, cu mâna pe inimă.

Aprilie 2005

Petruș Andrei

Spiridon Popescu - „Înger între scaieți”

(Editura „Ager”, 2004)

Primesc, prin bunăvoința domnului director al Editurii „Sfera” din Bărlad, charismaticul enigmist Serghei Coloșenco, două cărți ale unor autori noi, pentru mine; este vorba despre poetul Spiridon Popescu și cronicarul modern Dumitru Sârghie. „Înger între scaieți” captează atenția și captivează cititorul electrocutându-l, nu cu șocuri electrice, Doamne ferește!, ci cu înalta tensiune a umorului și intensitatea ironiei și sarcasmului. Între parafrază și parodie, între litanie și blestem, între satiră și scurt pamflet, dar și cu o undă de duioșie și tristețe, creația lirică a acestui poet transformă cititorul blazat într-unul pasionat. Prin mottoul din fruntea volumului, autorul, aducând în actualitate pe Bolintineanu, câștigă de partea sa atât adevărul, cât și receptorul:

„Guvernanți nemernici țara noastră are/ Și prevăz prin secolii tot întunecare”. Este, în scepticismul și sarcasmul poetului adus în pragul disperării, un umor negru, un realism înspăimântător, o obiectivitate și o luciditate pe care încă nu o au analiștii noștri politici.

Forma și fondul „Text-ament-ului” sunt argheziene. Ideea moștenirii culturale îi aparține marelui poet; stilul con-fratelui său este desprins din graiul oltenesc, grai contestat de lingviști dar acceptat, „bă, nenică”, de literați. Volumul conține două feluri de lacrimi: „cu crocodili” și „de crocodil”. Prima parte debutează cu un „Raport” adresat domnului ministru, „general de armată” în care autorul cere pedepsirea poezilor, singurii „vinovați” de răul mers al tuturor lucrurilor în țara noastră: „Ei încurcă treburile-n țară,/ Ei ni-i pun în cap pe-nfomețați/ Dumnezeii mamii lor! -De-o vară/ Tot vă spun că trebuie legați”.

De aceea, și de multe altele, poetul Spiridon Popescu este cuprins de „Tristețe”; și cum să nu fie, dacă în țara asta sunt „prea multe semafoare”, „Cum înverzește unul puțintel/ Se și-nroșește altul lângă el” (p.10).

Când mai aude câte-o „Rugăciune”, Dumnezeu rămâne insensibil. Asemeni lui Prometeu, autorul liric se ridică împotriva divinității pentru că: „Trandafirii ni-i lăsați cu spini” și „Grăul cu-ntuneric de neghină”. Departe de a fi un „biet intrus” între poeți, Spiridon Popescu mânuiește aristocratic sonetul

cu gust de „Migdale amare”. Nu facem nici o „Confuzie”; Spiridon Popescu este, sub zâmbetul de suprafață, așa cum singur o spune, „Foarte trist” de aceea și trimite o „Scrisoare către George Bacovia, prințul tristeții în poezia română. Când în sufletul poetului, locul raiului, se dărâmă ziduri transformându-se în „Ruine”, atunci în casa sa „e un cazan cu smoolă”.

De la arghezianul și sorescianul Spiridon Popescu așteptăm un „Psalm”, și el a venit, tot sub forma unui dialog cârcotaș cu divinitatea:

„Doamne; dacă m-ai născut din iubire,/ De ce nu mi-ai dat soarta mielului? Pe miel îl mănâncă lupul o

Femeile mă-nșeală pe ascuns” („Mi-ar fi plăcut să fiu o brută, Doamne!”, p.46).

Creației „Mi-e viața un ocean în gri” îi mai trebuia un vers, al 13-lea, și era rondel, că încolo are de toate și toate la un loc îi dau frumusețe: pe un ton șagalnic, poetul abordează o temă (și o teamă) profundă, moartea văzută ca aspirație și presentiment; Bacovia își anunța iubita că „Sunt câțiva morți în oraș”; Spiridon Popescu se plânge de „Perceptorii aceștia, iubito,/ Au inimi mai de piatră ca a ta-/ Pentru că n-am putut să-mi plătesc întunericul/ Au venit și mi-au pus sechestru pe stea”. Cuprins de o „Tristețe” iremediabilă, poetul face un bilanț al operei și un rechizitoriu contemporanilor și posterității:

„Nu mi-ai adus nici o satisfacție în timpul vieții”, îi reproșează poetul poeziei; nici posteritatea la noi nu se conduce după criteriile valabile în țările civilizate. Nu intrăm în manuale și chiar când intrăm, au alții grijă să ne scoată, cei care fac regulile jocului și ale norocului.

Un înger, fie și între scaieți, are curajul de a discuta familiar până și cu Dumnezeu: „Ce ai, Doamne, nu ți-e bine?”.

În partea a doua ne întâlnim cu altfel de lacrimi, „Lacrimi cu crocodili”.

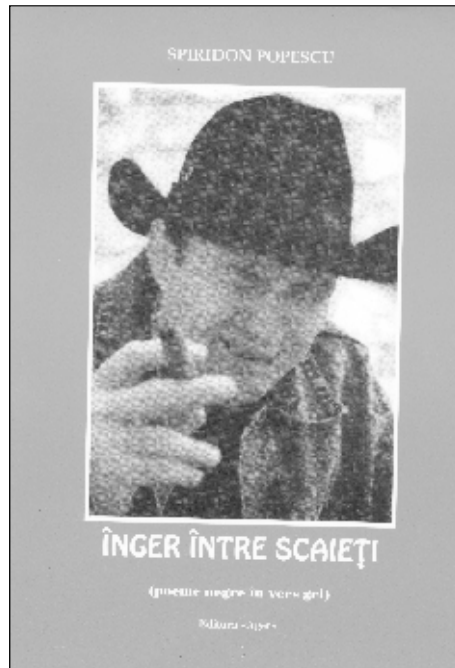
Un „Cântec post-revoluționar” începe cu un blestem: „Găsi-v-ar boala rea de politrucri”; și iată de ce: pentru că „Ați pus această țară pe butuci!”. Aferim!

Un „Discurs în Piața Universității” este un îndemn ferm pentru ca mămăliga să mai facă explozie încă o dată; și-ncă o dată: „Nu mai fi, tată-așa de mămăligă/ Ridică pumnii înspre cer și strigă”.

O ironie ucigătoare la adresa minerului, nu a aceluia care dă cărbune, ci a celui alt care dă cu băta: „Tovarășe miner, să ne trăiești/ Dar nu pentru că-i dai cărbune țării/ Ci pentru c-ai venit la București/ Și ne-ai muiat puțin șira spinării”. Temele și motivele liricii sale sunt numeroase, dar singurătății (sau însingurării) poetul Spiridon Popescu îi dedică cele mai multe poeme.

Cartea se închide, de altfel, redând poetul singurătății sale.

„Îngere între scaieți”, mi-a făcut plăcere să te însoțesc o bucată de drum. Fii înger mereu și demon numai câteodată!

dată, și gata! - De ce mi-ai dat soarta omului/ Să mă mănânce câinii toată viața?”. Și toată după-moartea, adăugăm noi, după ce ai dus „o viață de câine”.

Spiridon Popescu este un sentimental și un romantic lucid, revoltat, ironic, uneori, persiflând, criticând, vituperând, alteori, când e scos din sărite, înjurând... „Dar poezii înjură?, o să ne întrebați domniile voastre”. „Da, răspundem noi, înjură și poezii dar numai atunci când, de-atâta lup, prinde-a mușca și oaia”.

Unele catrene au densitatea epigramei: „Dar Tu m-ai sfătuit să fiu sensibil/ Și iată, Doamne, unde am ajuns:/ Bărbații mă disprețuiesc în față/

Petruș Andrei

Dumitru Sârghie - „A-nflorit mătrăguna”

(Editura „Alutus”, Slatina, 2003)

Volumul, închinat mamei autorului, celei care i-a spus „primele povești cu căpcăuni”, cuprinde texte publicate în hebdomadarul „Linia Întâi” din Slatina, texte care, după propria-i mărturisire, sunt „cronicele subiective, malițioase și, pe alocuri, dureros de obiective” ale unui jurnalist de provincie (dar nu provincial); articolele sale ilustrează perioada dintre 2000-2003, o perioadă plină de „orori și erori” săvârșite de emanații Revoluției de la 1989 din țara noastră, și care „tronează și astăzi, turcește, în fruntea bucatelor”.

Articolele de fond atacă fondul problemelor și conțin unele adevăruri pe care revoluția ulterioară a societății românești și a vieții politice le-a confirmat:

„Lăsând la o parte cei 50 de ani de mizerie comunistă, aș putea spune că istoria celor 10 ani (sau 15, n.n.) de pseudodemocrație românească nu este decât o succesiune de trădări, toate în scopul de a deturna atenția poporului de la bunăstare, capitalism, libertate deplină, proprietate...(…) Între aceste trădări, poporul rătăcește și nutrește speranțe deșarte” (p.9).

Textele, unele în acvaforte, având titluri inspirate și previziuni validate, sunt scrise cu vervă, cu talent, cu maliție și cu umor.

Mătrăguna ori mandragora (*Mandragora officinalis*) sau beladona (*Atropa belladonna*) a inspirat și pe Niccolò Machiavelli în comedia cu același titlu.

Scriitor renascentist italian din Florența, ca și Dante, născut însă mai înainte cu două secole, Machiavelli argumenta în opera sa fundamentală „Il Principe” că în politică dictează interesele și forța și nu considerentele morale. Ziaristul Dumitru Sârghie are, pe lângă bogate cunoștințe politice și temeinice cunoștințe de literatură universală, fiind înzestrat, asemeni Cassandrei cu darul premoniției, anticipând, cu trei ani, victoria lui Traian Bănescu asupra lui Petre Roman, (deși „Petrică era cel mai bun!”), și obținerea mandatului de președinte al țării, în 2004. Campaniile electorale sunt, cum e și firesc, nesecate subiecte de inspirație; asemeni celebrului pictor spaniol Goya, autorul scoate în evidență ceea ce unii dintre candidați, de regulă cei din partea puterii, ar vrea să ascundă: aroganța,

tupeul, festivismul, pâinea și cirul, luptele intestinale pentru un ciolan mai plin de măduvă, opulența...

Revista „Academia bârlădeană”, fiind apolitică, neavând nici spațiul necesar pentru cele ale politicii, ca o adevărată „Grădină a Maicii Domnului”, nu poate deveni teren de luptă pe care să se înfrunte simpatiile și antipatiile politice, de aceea ne vom abține să comentăm textele din acest punct de vedere; totuși, considerăm că numele fiicei celui mai mare poet român, după Eminescu, trebuie rostit cu venerație, mai ales că poetul are sânge albastru, de oltean. Nu putem fi de acord nici cu

Sorescu, de pildă, vor ști cu siguranță, și nepoții noștri; și nepoții nepoților noștri. Antipatiile lui Dumitru Sârghie pot fi simpatiile cititorilor și atunci aceștia lasă cartea din mână; or interesul ziaristului este să atragă cât mai mulți cititori, prin adevărul scriselor sale și prin obiectivitate, prin spirit de observație, dar și prin respectarea adevăratelor valori; deja ne asaltează veleitarismul, impostura, pornografia, lipsa de bun-gust și de simț estetic...

Suntem însă într-un tot de acord cu pamfletarul Dumitru Sârghie atunci când afirmă că, după 1989, „Prea au fost lăsați unii să fure, să mintă și apoi să primească diplome și decorații pentru acest lucru...! Prea ne-au condus și somat: tontul, tâmpul, bulă, haplea, tândală, nărodul, habotnicul, hăbăucul, neghiobul, nătăflețul, găgăuță, budală și ludul!” („Dacă astăzi e luni, mâine e... Ion Toma”, p.28).

Ne face o deosebită plăcere să scoatem în evidență acele fragmente care ne îndrituiesc să afirmăm că în Dumitru Sârghie avem un scriitor înzestrat cu talent și cu un suflet sensibil, de poet:

„Cad benefic peste noi sărbătorile de iarnă, iar noi plecăm, măcar cu gândul (...) spre Dumnezeu. Ce lumini, ce sfântă gălăgie insinuând puțința de a ne strânge unul pe celălalt la piept! Privesc stelele, prin noi, izvoare împietrite într-un ochi cristalin, iar de departe se aude un plân proaspăt de mamă care-și așteaptă feciorul în pridvor”. („Suveranitatea toleranței creștine”, p.30).

Cu gândul la obsedantele decenii și la dictatura proletariatului, transformată în dictatură personală, scriitorul se opune oricăror forme de constrângere, dar democrația prost înțeleasă este mult mai periculoasă decât dictatura chiar. Că românul a fost strâns în chingi? Dar românul este ca un pui de vrabie ținut în pumn: dacă îl strângi prea tare, îl înăduși; dacă-i dai drumul din mână, ți-l mănâncă mâța!

Îl mai așteptăm pe Dumitru Sârghie cu o nouă carte, care să treacă și Bârladul, și Siretul, și Prutul, și Nistrul, dar care să rămână prin respectarea adevăratelor valori, pentru că politica, asemeni pojarului, trece, arareori lăsând urme, dar cultura supraviețuiește.

idiosincrazia autorului față de personalitățile care au dat deja vieții o operă și operei o viață.

Literatura română nu-și poate permite să le scoată din istoria literară sau din manualele școlare, indiferent de culoarea lor politică sau de „păcatele” pe care unul sau altul le atribuie lor. Cititorul, pasionat de frumosul artistic, și care este implicat emoțional citește cu reținere, dacă nu chiar cu serioase rezerve, acuzele nedrepte și insultele nemeritate; ziaristii, poeții, pamfletarii, gânditorii aforistici rămân; oamenii politici, după ce fac răul pe care-l fac, trec; cine își mai aduce aminte de un X sau de un Y ajuns, vremelnic, în funcția de prim-ministru? Dar de un Marin

Victor Sterom

Gânduri de pe muntele apusului

* Știu că iubirea la bătrânețe este mai mult decât primejdioasă pentru că pare ultima și nu-mi îngăduie iluzia unei consolări. Uneori mi se pare că sunt iubit numai pentru că și eu iubesc. Transfer în beneficiul meu sentimentele pe care le port altora. O iubesc destul de mult ca să-i ofer prilejul de a se despărți de mine.

* Nu cred în diminuarea puterilor mele, ci indiferența e semnul cel mai sigur al bătrâneții. N-am să trăiesc atât ca să am timp să uit toate nenorocirile cărora le-am fost victimă și martor. Multe detalii mi-au scăpat. Memoria mea lucrează ca o plasă cu ochiuri mari. Nu rețin decât întâmplările care m-au marcat.

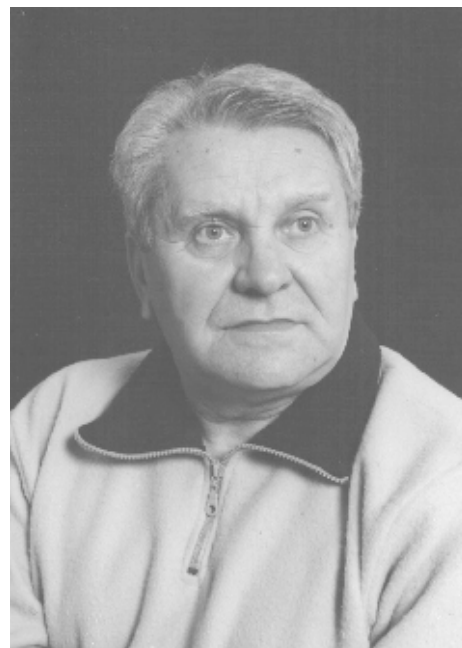
* Primesc bătrânețea așa cum într-o zi voi primi moartea ca pe o veste rea și urâtă pe care nu o pot evita. N-am să pot niciodată să cântăresc flacăra unei lumânări sau țipătul unei mame în dureri de naștere ori tristețea din ochii unui copil. În fiecare clipă trăită sunt izvor și apă curgătoare. Dar când izvorul va

seca și apa se va usca, voi deveni amintire fără chip și trecut fără glas.

* Uneori cred că sunt admirat. Dar acest lucru îmi dă impresia că mă îndatorează cu obligația de a-i fi acelaia, aceleia recunoscător. Am iubit multe femei. Dar răstimpul marilor iubiri a fost cu precădere acela, al scrierilor mele. Când sunt singur, chiar numai dacă mă gândesc la semenii mei, e un fel de a-mi spori teritoriul unui contact cu lumea.

* Dacă nu trăiesc un sentiment al morții sau al tragicului, cred că nu există în mine nici o umbră de spiritualitate. Nu-mi amintesc să fiu atât de dator semenilor mei pe cât sunt față de mine însumi. Am dat cândva peste un individ logoreic, dar i-am închis gura aplaudându-l cu entuziasm care poate refuza orice compromis.

* Nu m-am cunoscut îndeajuns decât în binele pe care l-am făcut semenilor mei, cu sufletul mai greu decât trupul. Nu cred că sunt urme

lăsate de mine în trecerea ireversibilă prin viață, pe care timpul să nu le acopere și să nu le uite. Și muribund mă voi agăța de cuvinte cu gândul că aș putea împiedica astfel moartea, fără să bag de seamă cum mi se topesc cuvintele în gură...

Inter

Gura satului

Proză scurtă

El, Stelică, unicul băiat al familiei Marinescu în satul de la gura văii, este mereu frământat la gândul recăsătoririi.

A făcut un pas greșit la absolvirea facultății și acum vrea cu tot dinadinsul să îndrepte această greșelă cât mai repede. Înalt, blond, ochi căprui, aduce cu taică-său la fizic, iar interiorul este mai mult al mamei.

Ignorând sfaturile părinților, a luat una de pe la câmp, care nu se potrivea cu el. Nu i-a apreciat niciodată gesturile lui fine de soț delicat, nu a vrut în nici un chip să-l urmeze. Numai ceartă, numai scandal!

Această incongruență sentimentală și temperamentală s-a sfârșit în fața instanței care a hotărât despărțirea.

A fost greu, dar până la urmă s-a lepădat de satana!

E mai bine să tai răul de la rădăcină cât mai repede. Părea să urmeze o dramă cu urmări nefaste.

Gura satului? Zeci de perechi de ochi și urechi urmăresc situația nefericită a tânărului profesor.

Nu departe, la o pașită de loc, este familia lui Ionescu B. Fericită de Providență cu trei fete. Aceiași ochi și urechi urmăresc pe Ioana, viitoare soacră cu trei gineri.

Fiica cea mare, Lili, subțirică, înaltă, șatenă, cu ochi mari, blajini, studentă în ultimul an la medicină, a fost colegă cu Stelică la școala primară și gimnaziu.

Stelică și Lili au fost pregătiți de soții Marinescu la limba română și matematică pentru a obține admiterea în clasa a IX-a de liceu.

Acum, după experiența amară a lui Stelică, în familiile Marinescu și Ionescu B. se produc frământări și neliniști la

gândul că o pereche mai potrivită - Stelică + Lili - nici că se mai poate.

- Stelică, îi zice mama într-o zi, ce zici de Lili, termină și ea acum, e de-odată cu tine, suntem aproape, mai are și ea ceva...

- Ce să zic, mamă, poate n-ar fi rău. Am să încerc să vorbesc cu ea, am să-i propun să facem revelionul la oraș. Știi mata, problema trebuie să plece de la tineri, că până la urmă ei hotărăsc în ceea ce privește prezentul și viitorul.

- Așa este. De fapt, noi, părinții, ne dăm părerea, nu hotărâm ca altădată când chiar părinții fetei aveau inițiativa.

Lili și Stelică se regăsesc, își apropie tot mai mult ideile și sentimentele, mai cu seamă că și de la familia lui Ionescu B. se aud niște vorbe favorabile situației celor doi.

„Ce să faci, mai cauți și la neam și să mai aibă și ea ceva. E mai bine-așa”, menționează într-o discuție cu soția sa Marinescu, filologul-amfitrion.

Tinerii își fac revelionul în capitala Băniei și se întorc veseli și bine dispuși. Se vizitează reciproc din ce în ce mai des. Intră în joc și părinții care de-acum discută problema în toate detaliile și consecințele ei pentru tânără pereche și cele două familii.

Ochii și gura satului? Tot mai mult în miezul problemei.

Lili mai are câteva luni până își susține licența, iar Stelică, profesor în sat, continuă discuția prin scrisori.

În pofida multor păreri contradictorii, unele de rea credință venite din cercuri apropiate celor două familii, la hotărârea tinerei perechi se asociază și părinții, stabilindu-se căsătoria civilă și apoi nunta.

Gura de rea intenție a satului? Rămâne la o parte.

Petruș Andrei

Doamne, mai oprește clipa!

Doamne, mai oprește clipa,
Pune-i stavilă în cale
Ca să simt toată risipa
Binefacerilor tale.

Doamne, înflorește-mi teii,
Nu le spulbera averea,
Ca, la flacăra ideii,
Să adun, din trestii, mierea.

Doamne, pune cânt în ramuri
Și mai dă-ne ploi cu soare,
Un surâs Tu pune-n geamuri
Și-n bujorii din răzoare.

Doamne, Tu mi-ai dat iubire
Din iubirea Ta divină
Și mi-ai dăruit simțire
Ca, din inima mea plină,
Și-altora să dau Lumină!

„Eu cânt urcând...”

Privighetoarea și cu ciocărlia
Surori parcă erau, dar se certară:
„A cui e mai utilă melodia,
Aceea să domnească peste Țară!”

Privighetoarea, mai infatuată,
Spunea că-ndrăgostiții o preferă,
Iar sora ei era dezavuată
Că melopeea sa-i cam efemeră.

Ea, filomela, e mai citadină
Și ține-n plisc spectacolul de gală
Că este de origine divină,
Pe când surata ei e cam... rurală

Că-și duce în câmpie existența
Și cântă bine dar nu-i ascultată...
„Așa e, draga mea, dar uiți esența”,
Răspunse ciocărlia ofuscată,

„Tu-ncânți îndrăgostiții pe-nserate
Și-n zori din nou ție-ți răsună cântul,
Iar trilurile tale-s admirate
De tinerii de pe întreg pământul.

Se vede clar că ești privighetoare,
Că te fălești, mai spuse ciocărlia,
Dar decât tine-s mai folositoare,
Eu, cu-al meu cânt, fac să rodească glia.

Pe tine vara te-ocrotește pomul
Și viersul tu ție-l spui de la răcoare,
Dar cântul meu înnobilează omul
Căci cânt urcând pentru că zbor... spre
soare!”

Din glasul lor măiestrele fac artă
Ca să v-aducă fericire vouă
Și chiar de, uneori, se mai și ceartă,
Dumnezeiește cântă amândouă!

Copacul care cântă

Creștea în inima pădurii
Stejar cu frunte-mpărătească
Și nu-ndrăzneau să-l taie furii
Nici trăsnetul să mi-l lovească.

De diadema lui bogată
Se rușina până și vântul
Și nu mai cuteza să bată,
Ci sta ca să-l aline cântul

Că-n fiecare dimineată
Când soarele ieșea din mare,
Copacul fremăta de viață
De se-auzea în depărtare.

Veneau străini din albul munte -
Cucernici clerici și mirenii -
Divinul cântec să-l asculte,
Doinit până în pragul iernii.

Dar de pe-ntinderea pustie
Ori de pe-ntins noian de ape
Bătu un vânt de nebunie
Ca nici un cântec să nu scape.

Cu o năprasnică secure
Intrară, ca o hoardă, hoții
Și, din magnifica pădure,
Căzură arborii cu toții.

Copacul, când simți că moare,
Își strânse-n rădăcini pământul
Dar reușiră să-l doboare
Și-n geamăt lung se stinse cântul.

În tufărișuri șerpi puiră
Și criptogame veninoase,
Iar înspre cer nu mai suiră
Arpegiile-armonioase.

Trecu un timp; pădurii moarte
I-au dat, cu chiu cu vai, lăstarii
Ca-n lume ei din nou să poarte
Ce au ucis, cândva, tâlharii.

Din rădăcina răscolită
Ori mugurii din ramuri frânte,
Printr-o mlădiță răsădită,
Copacul prinse iar să cânte.

Lăsați-i cântul să vă-ncante
Și păsările cuib să-și facă,
Iar el să vă binecuvânte,
Altminteri, viața vi-i săracă.

Satira I

De atâta rău în lume
Simt cu mă-nrăiesc și eu...
Să mă ierte Dumnezeu,
Dar o boală fără nume
Strică totu-n jurul meu:

Ea ne oțetește vinul,
Putrezește măru-n pom,
Face-un darnic-econom
Și mult mai profund suspinul,
Iar din om face neom.

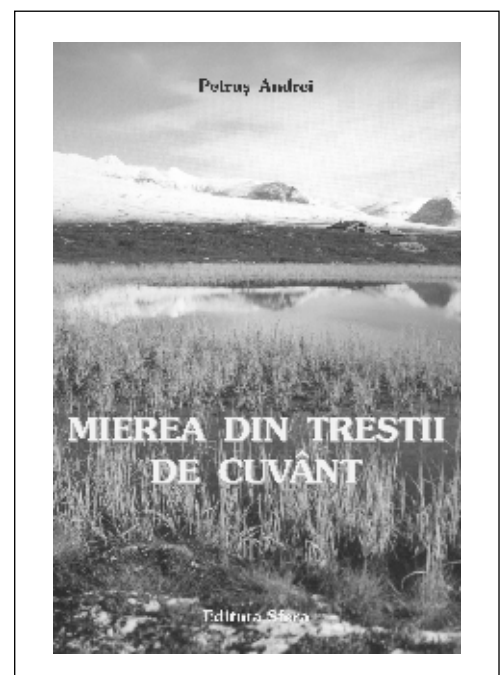
De ne dă o palmă unul,
Nu-i întorcem alt obraz
Și, în loc să facem haz,
Noi ne punem cu nebunul
Și, pe foc, mai punem gaz.

Se-nmulțiră bătăranii,
Ne sufocă pe noi toți:
Șmecheri, ticăloși și hoți,
Ne subtilizează banii
Clanu-ntreg de mafioți!

Scoala nu mai este școală,
S-au stricat bieții copii,
De vrei lecții să le ții,
Clasa e aproape goală
Și, la timp, degeaba vii.

Dar, de spus, ar fi mai multe
Că îmi vin puhoi în gând
Când văd oamenii plângând
Însă cine să-l asculte
Pe nevolnicul flămând?

Eu închei mica satiră...
Poate bunul Dumnezeu
S-o-ndura de neamul meu...
Gata! Rup struna la liră
Că... m-am oțetit și eu!

Gabriela Spulber

Paradis și utopie

La început a fost paradisul. Mitul Edenului este vechi de când lumea; el rezumă o aspirație fundamentală a unității. În Paradis, primii oameni trăiau într-o pace perfectă, nu cunoșteau nici moarte, nici boala, nici umilințele degradante ale muncii, nici mizeria socială; erau liberi de represiunile sociale și de tirania celor mari. În cartea Genezei (Cartea originii) istoria paradisului descrie mai întâi spațiul uman al unei vieți în armonie mitică cu natura; omul și-a reprezentat o astfel de viață într-o grădină.

Acest spațiu uman și-a găsit foarte curând o imagine și un nume *paire-dae'za*. În persana veche desemna „un petec de incintă” și nu dă nici o indicație despre structura unui spațiu uman protejat de un perete. Din persana veche avem apoi „paradis” care s-ar traduce prin „grădină de agrement” sau „grădina fericirii”. Deci, oamenii și-au imaginat dintotdeauna locul în care să depășească imperfecțiunile și nefericirea umană sub forma unei grădini a fericirii înconjurată de un zid.

Grădina constituie astfel proiecția unui vis utopic încă de la începuturile evoluției umane.

Sub o formă simbolică, povestea biblică a paradisului descrie o viață originară și naturală care părea să existe pentru oameni undeva, la începuturi. Ea anunța, de asemenea, pentru sfârșitul timpurilor, o reîntoarcere la domnia armoniei perfecte.

Acea proiecție foarte veche iudeo-creștină (care are echivalent în multe culturi) a unei lumi mai bune evocă deci o epocă „naturală” dar pierdută, pentru a crea promisiunea unui viitor mai bun, model al unei epoci promise de fericire universală, dincolo de istorie.

Important nu este să știm dacă Edenul a existat sau nu, nici care îi era aspectul sau amplasarea exactă, ci aceea că existența lui este atestată doar sub forma unui mit literar care face din Eden un „model” inepuizabil, care demonstrează originea și scopul îndepărtat al marilor grădini.

Visurile originare ale umanității = o viață paradisiacă, lipsa grijilor, sănătatea și fericirea eternă = se manifestă în mituri și în existența descrisă cu exactitate a acestei grădini situată unde va în Persia, Mesopotamia sau Anatolia.

Grădina este mereu reprezentarea unei nostalgii, întoarcerea sentimentală la vârsta de aur și punctul de pornire pentru Utopie.

Se poate mereu recunoaște tentativa de a recăștiga încă de pe Pământ paradisul pierdut și de a realiza mai devreme promisiunea regatului din ceruri. Drumul

spre acest scop trece prin împăcarea cu natura. Dar, doar arta poate permite o astfel de împăcare.

Grădinile sunt o legătură între sistemul natural și sensul artistic; ele înglobează și transformă în artă toate elementele naturale: apă, lumină, aer, creșterea.

Mai mult decât atât: utilitatea, securitatea, hrana, leacurile și rezervele alimentare, acest domeniu înconjurat de o incintă este propice omului ca sursă absolută de fericire. Cu grădina, proiecția mitică a unei naturi frumoase și calme poate exista în realitate.

Ca și poezia, literatura și pictura, arta grădinii denotă o anumită predilecție pentru modelele destul de îndepărtate pentru a scăpa de orice formă de verificare critică, ceea ce exclude orice formă de decepție.

Liberă de orice legătură istorică sau concretă „imaginația” se poate dezvolta, liberă de datele umilitoare ale realității.

Arta și mitul au creat un mare număr de astfel de paradisuri: Champs-Élysée, Hesperidele, Arcadia cu o predilecție pentru insule ca Atlantida, Insula Fericirilor, Itaca, Avalon, Cythère, Sicilia, Capri, Insula Mauriciu sau Tahiti, jungla subtropicală sau țara unde curge doar lapte și miere. Chiar America, lumea alpină din Elveția și tot universul au fost transformate în astfel de peisaje îndepărtate, utopice.

Prima caracteristică a acestor paradisuri este caracterul lor artificial. Că este vorba de mituri sau S.F., ele sunt lumea onirică și imaginară mai mult decât locuri concrete, localizabile pe hartă.

Dar nu există lume onirică să nu împrumute câte ceva din realitate: *Utopia*, țara de nicăieri, rămâne locul spre care tind aspirațiile de nepotolit ale omului. În acest fel, grădinițele sunt și ele un produs al aspirațiilor născute din umilințe și decepții cotidiene. Ele sunt reflectarea și perechea acestei lumi în lumea frumuseții.

Dominate de voința de a-și depăși limitele, ele aruncă o lumină particulară asupra realității istorice a genezei și a creatorilor lor. Ca orice utopie, ele reprezintă o critică asupra unei situații politice concrete, asupra contextului istoric, a presiunilor și slăbiciunilor sociale.

Astfel, visul paradisului va îngloba mereu, dublul aspect al intimității și al Utopiei, fuga în idilic, disprețul realității și revolta în același timp, voința de schimbare și libertate.

Forța naște frumusețea visului, imaginația devine putere și libertatea umană triumfă exact acolo unde era constrânsă să se supună în fața necesității.

Dacă vom urmări calea utopiilor de-a lungul timpului, vom vedea manifestându-se elanul spre o reformă politică, spre revoluții.

Cu grădinile, vom vedea istoria desenând momentele în care dorința vrea să devină realitate.

Marin Arcuș

Lut nears

Albul se vrea independent și suveran
Neavenit și nul vârful de toc
Fragmente din halou - raze de foc -
Cu greu se pot aduce în prim-plan

Cu toate astea versul nu-i în van,
Căci unda penetrează fără șoc.
Fragmente din halou - raze de foc -
Cu greu se pot aduce în prim-plan.

Meșter valah, fără program
Rămas așa mereu în stoc.
Lucrează pe sub timp și loc
Silabisind din an în an.

Albul se vrea independent și suveran.

Paradox

Mental - un vid prea plin
De nelumești și orfice-ndoiri.
Transpațial - într-o cosmică reală -
Cenușa stâncilor din munți
Devine chiar fiori, ori buze moi și frunți.

Totul e cerc fără contur
În acest veșnic joc de foc.
Un dulce somn monadic inelar...
Dus și întors;
Fără de Timp,
Fără de Loc...

Meditație

Aud galbenul ruginiu al toamnei
Cum își ia rămas bun de la natură
Pentru a intra în timp...

Văd lăcomia formelor
Niciodată sătulă de elemente,
Miros fructul împlinit al toamnei
Veșnic dătător de viață și speranță.

Simt prin tot ce pot avea mai bun
Cum verticalele interioare
S-agită-n insondabil.

Mă sperii de ceea ce, desigur, va să fie!

Sunt doar o simplă trecere spre vest
Pe un traiect efervescent, lumesc.

Simion Bogdănescu**Prunii de ieri**

Când s-a dus ora în afară de oră?
Când m-am dus eu fiindcă nu m-am dus?
Când era precurată aurora
fără nici un scheletic intrus?

Prunii de ieri în afară de prunii
gândului meu, la care n-am fost
vântul de muți prin petunii
bate, străin, fără rost.

Stampă de mers

Am mers la inima ta
pe ceață, cu vântul demult
și-am întreat-o când nu era
geam smult.

O împuşcătură mai mult mă ura
pe fluvii, nestemată de ieri
și-am întreat-o pe smeura
de ieri:
- Schiță de mut?

Metasingurătate

Vino în ghindă!
Are singurătatea
singurătate
sfânt sinucis în oglindă.

Mâine de azi

Spun
cuvinte de dragoste
la urechea unei femei
din antichitate:
- Draga mea, nu mai fi tristă,
o să încărunești
într-o privire!
- Draga mea, calea de ieri
tot mai străbate
ziua de azi.

Moment inutil

Mereu un melc începe să plângă
și caută copilăria mea.

Vinele somnului

Nimeni din noi nu întreabă căderea
șerpilor în veacuri încep să repete
nemângâierea, nemângâierea
vinele somnului meu în perete
țipă un vrej înapoi revederea
melc sec și creier distrus pentru sine
văile albe cu văile negre
cerc alb de ninsoare pe nime, pe nime
Dumnezeu de furnici, de fluturi, de albine
cu scutul meu alb ce să fac, ce să fac?
Melodie de rămă, melodie de rămă
putrezesc în visarea unui singur copac.

Pasărea nimănu

Și ca și ploile
eu nu eram
colibă simplă
și cu sufletul tăiat
și cu pământul
pe care
nu-l mai respir.
O pasăre frumoasă
ca o domnișoară
și norii detronați.

Cruce singură -
pasăre a nimănu -,
de fapt moartea
muncește!

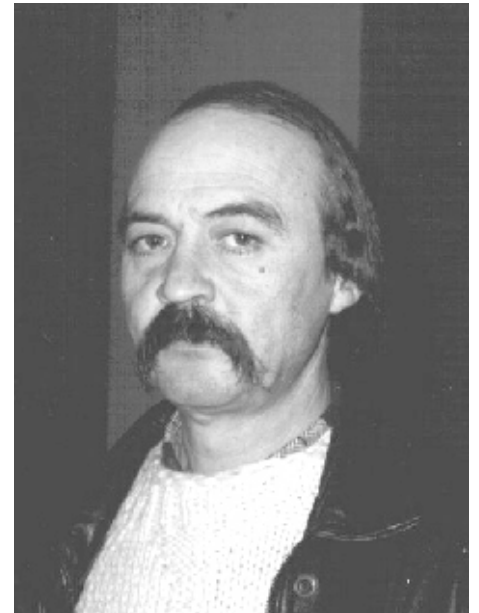
Poem impresionist

Marea uitându-se-n sine
O clipă marea-ntr-o clipă
miroase șofranul ruine
în creierul care-nfiripă

Lungi libelule sihastre
a căror vedere le-o suflă
o dungă de aer sub astre
la care se uită o tufă.

Poe

Oare arborii se numără între ei?
Oare ochii tăi n-au fost ochii mei?
Oare creierul mării de sus mai adie
Ochii de ieri, ochii de azi, POEzie?

Orchestra destrămată

Napoleon să fiu, și nu-mi dau seama
ce-or fi mâncat statuile de ieri,
crin înflorit la tâmpile din icoana
pe care viermii treieră-n păveri.
Smult în ciudata mea orchestră vie
și destrămată, fără dirijor,
sufletul mielului pe-o năsălie
nu m-am gândit să-l pun într-un ulcior.

Dezorientare

Nero,
tu cățel
ca laptele roșu
care curge
pe scări
unde să mă duc?

Soare înapoi

Ramură. Ramură fără mine,
tu ești de mult
tristețea mea de aur mare
înlocuiești meduzele din clipe
când mai răsare
soarele înapoi
din amurg...

Ramură. Ramură fără mine,
nu există lacrimă de pământ,
nu există lacrimă de nisip,
se află doar o lacrimă de cometă
când mai răsare
soarele înapoi
din amurg...

Ritta Mintiade

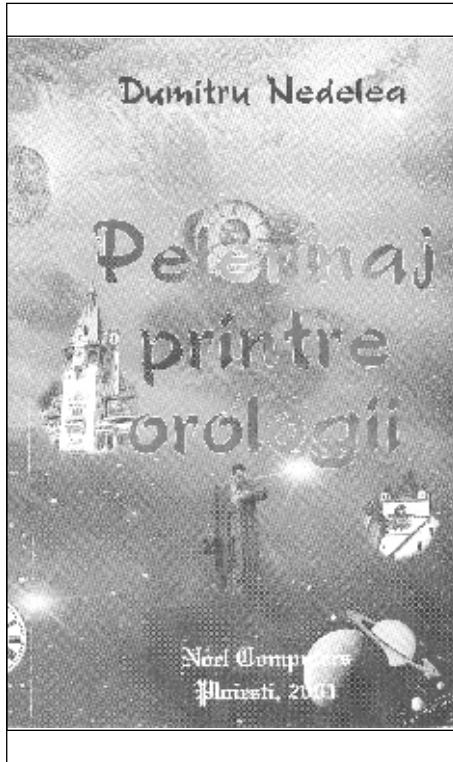
Dumitru Nedelea, *Pelerinaj printre orologii*

Dumitru Nedelea, autorul acestui fascinant „Pelerinaj printre orologii”, este fiul lui George Nedelea, publicist, poet, traducător, epigramist bârlădean, membru activ al „Academiei Bârlădene”, în perioada 1925-1937.

Legătura lui Dumitru Nedelea cu Bârladul și cu „Academia Bârlădeană” este firească și suntem onorați să prezentăm cartea domniei sale în paginile revistei noastre.

Volumul publicat la Ploiești în 2001 (Editura „Noel Computers”), valorifică patrimoniul de orologerie ce aparține Muzeului Ceasului „Nicolae I. Simache” din Ploiești, experiența dobândită în cei 32 de ani în care a activat ca muzeograf-conservator și mai ales sensibilitatea cu care Dumitru Nedelea s-a aplecat asupra fiecărei piese.

Nu cred că este deplasată imaginea pe care mi-am format-o despre autor. Îi văd pioșenia, delicatețea, pasiunea cu care atinge ceasurile și, în același timp, dorința specialistului de a le descoperi

tainele, mesajele simbolice, drumul lor prin timp. Ceasurile devin astfel documente care măsoară timpul și îi rezistă.

Cartea, rezultat al unei cercetări profunde, este structurată în capitole cu titluri care incită cititorul: „Ceasornice de buzunar cu simboluri masonice” (p.14), „Personalități românești și ceasurile lor” (p.39), „Ornice folosite în viața rurală din România. Sec. XVIII-XX” (p.44), „Orologii „sinistre”-orologiile închisorilor” (p.82) etc.

Volumul se încheie cu un capitol intitulat „Câteva figuri de iscușiți ceasornicari și pasionați colecționari contemporani din România” în care sunt prezentate scurte biografii ale unor vestiți ceasornicari-colecționari și piese de valoare din colecțiile lor.

Cartea este bogat ilustrată, transformând actul lecturii într-o incursiune spirituală în care cititorul pierde măsura timpului.

Marin Arcuș

Marin Rotaru, Gheorghe Gherghe:

Ghenuță Coman, *O viață dedicată arheologiei*

Ed. „Cutia Pandorei”, Vaslui, 2003

Redactorii revistei „Elanul”, editată de Asociația Culturală „Academia Rurală Elanul” și Școala „Mihai Ioan Botez” din Giurcani, comuna Găgești, județul Vaslui, Marin Rotaru și zăicoianul Gheorghe Gherghe pe care-i felicităm din inimă, au dat la iveală o impunătoare lucrare (600 de pagini) realizată în memoria profesorului și cercetătorului în arheologia Moldovei, Ghenuță Coman.

Pentru lucrările „Murgeni. Contribuții la istoria unei străvechi așezări”, Vaslui, 1975 și „Statornicie. Continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui”, 1980 („cartea vieții mele”), profesorul-cercetător, urmând tradiția unor mari personalități în istorie și arheologie - Al. Odobescu, Gr. Tocilescu, Vasile Pârvan, C. Daicoviciu, Emil Condurachi ș.a., - Ghenuță Coman a cercetat întreaga arie a Moldovei sub raport istoric și arheologic, făcând analogii cu alte culturi din Muntenia (Cultura Dridu) și Ardeal (Cultura Sântana de Mureș) și publicând un număr impresionant de articole în presa vremii, începând cu anii studenției și până în ultimii ani ai vieții, cu referire specială la primul mileniu al erei noastre, când se definitivează procesul de formare a poporului și a limbii române pe fondul daco - romano - slav.

Elementele de cultură materială și spirituală descoperite și cercetate de Ghenuță Coman în spațiul Moldovei atestă, indubitabil, existența și continuitatea neîntreruptă a poporului român din vremuri imemorabile până în zilele noastre.

Spre sfârșitul vieții, acest colos al arheologiei românești, a donat Muzeului de Istorie al Moldovei din Iași și Muzeului Județean Vaslui, unde a lucrat o vreme ca muzeograf, vasta sa colecție arheologică cercetată și adunată într-o viață de om.

Ghenuță Coman (1914-1981) rămâne un mare om de știință, un model de cetățean, profesor și cercetător devotat trup și suflet nobilei sale pasiuni.

„Aș sugera - se confesează Ghenuță Coman - că forțele naturii, frigul, căldura, vântul, ploaia, foamea, setea, distanțele etc. nu m-au învins, în timp ce anumite forțe zise „umane” din fericire foarte puține - ce țin de domeniul individualismului, egoismului, neomeniei etc. au reușit uneori să mă doboare fizic și moral. Am găsit întotdeauna sprijinul moral în prea nobila mea soție - Teodora - „Dorica”, în prietenii vârstnici și tineri, specialiști în arheologie, oameni de cultură care mi-au întărit convingerea că tot ceea ce fac este util și de mare importanță”.

Nu este deloc întâmplător. Toți oamenii mari care au avut ceva de spus și de realizat în știință, artă și cultură au avut de suferit din partea detractorilor contemporani de rea credință și intenție.

Dar, peste tot și peste toate, „Biruit-au gândul!”

Vasile Turculescu**“Cuvintele încrucișate” în lume și la noi**

Secolul 20, așa putea să spun, cuprinde o serie de *minuni* pe care le-am rezumat în revista „Rebus” nr.897, ianuarie 1998, pag.18, astfel: „televiziunea, energia nucleară, zborurile cosmice și... cuvintele încrucișate”.

Dar aici, vreau să justific această poziție pentru cuvintele încrucișate. Pentru că n-am glumit.

Iată cum semnaleză „Cartea Recordurilor” (The Guinness Book of Records) apariția cuvintelor încrucișate:

„Primul joc de cuvinte încrucișate a fost unul cu 32 cuvinte inventat de Arthur Wynne (născut la Liverpool, Anglia) și publicat în «The New York World» la 21 decembrie 1913”.

Așadar, primul joc de cuvinte încrucișate din lume a fost inventat de Arthur Wynne, un emigrant englez.

Nu are nici o legătură cu pătratele, romburile, triunghiurile de până atunci, nu are nici o legătură nici cu celebrul pătrat și frază palindrom din antichitate: SATOR, AREPO, TENET, OPERA, ROTAS, nici cu pătratele magice din evul mediu.

Introducând punctele negre, Arthur Wynne a oferit lumii: careul de cuvinte încrucișate!

Iar careul de cuvinte încrucișate dă posibilitatea să se prezinte orice idee, orice subiect, orice temă. La urma urmei, însuși cutezătorul gând al lui **Pico della Mirandola** (1463-1494) cu al său: „De omni e scibili” (despre tot ce se poate ști), chiar dacă, cu ironie, **Voltaire** (1694-1778) va adăuga, peste timp, „et quibusdam aliis” (și câteva altele).

Careul de cuvinte încrucișate va avea capacitatea de a **îmbina utilul cu plăcutul instruind și destinând în același timp pe cititor**, cum scrisese în antichitate Horațiu: „Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci lectore delectando pariterque monendo” (Ars Poetica 343).

În Europa, cuvintele încrucișate apar abia în anul 1924. Adică după 11 ani. De ce? Din cauza primului război mondial. „Inter arma silent musae” (În timp de război, muzele tac).

La 2 noiembrie 1924, în ziarul londonez „Morning Post” apare prima problemă de cuvinte încrucișate din Europa. În aceeași lună, la 23 noiembrie 1924, revista „Dimanche illustré” publica primul careu de cuvinte încrucișate din Franța. Autor: Edouard Gellet Daisne.

Cuvintele încrucișate cucereau, cu adevărat, lumea!

Drumul acesta va fi străbătut de o țară sau de alta potrivit limbii, culturii, specificului și tradițiilor sale.

Peste tot a predominat un fenomen de masă, adică atracția și entuziasmul cititorilor, fenomen care avusese proporții inimaginabile în America.

Lumea descoperea frumusețile cuvintelor încrucișate. Ca urmare, apar publicațiile de specialitate, se organizează concursuri diferite de dezlegări, de compunere.

În România, primele jocuri de cuvinte încrucișate apar în „Revista Copiilor și a Tinerimii” nr.1-4, aprilie 1925 și apoi în „Oglinda lumii” nr.24, din 13 iunie 1925.

„Revista Copiilor și a Tinerimii” prezenta 3 careuri de dimensiunea 15x15, unul dat ca model, al doilea pentru dezlegat, iar al treilea pentru compunători.

Fenomenul de masă al atracției va apărea în ambele cazuri, dar cu un accent deosebit în cazul revistei „Oglinda lumii”, unde careul cu grila 11x11 a prezentat accesibilitate mai ușoară și, deci, o atracție mai mare. A contat, desigur, și faptul că „Oglinda lumii” era un adevărat magazin pentru toate categoriile de cititori.

Evoluția accelerată și progresul cuvintelor încrucișate în România s-a datorat unei succesiuni de descoperiri ce au culminat cu ideea de **calitate** a cuvintelor încrucișate care puteau astfel să

fie comparate și apreciate calitativ.

- **Descoperirea ideii de „TEMĂ”** s-a produs prin apariția a două careuri de cuvinte încrucișate intitulate „Vasile Alecsandri” și „Mihai Eminescu” în revista „Realitatea ilustrată” nr.32, din 28 august 1928, cuprinzând **titluri de poezii din opera celor doi poeți**. Autor: Constantin Cojan.

- **Descoperirea ideii de „DEFINIȚII LIBERE”**, pline de fantezie și originalitate, prin careurile lui Nory Bedighian din revista „Rebus”, seria veche.

- **Descoperirea ideii de „CALITATE”** a cuvintelor încrucișate concretizată în următorul barem:

- maxim 15% puncte negre față de suprafața grilei;
- minim 60% litere cuvinte tematice față de suprafața grilei.

Prima idee a unor termeni cantitativi să poată exprima termeni calitativi i-a aparținut lui N.Gh.Popescu-Rebus care, în campionatul de compunere din 1926, de la „Gazeta de duminică”, într-un meci de baraj, a sugerat ideea unei grile 11x11 cu maximum 15 puncte negre. La campionatul pe anul 1929, N.Gh.Popescu-Rebus va deveni campion cu un careu 11x11 cu 6 puncte negre și 12 cuvinte lungi. O idee a indicilor de calitate a fost sugerată și de Miti Stăncescu în vechea revistă „Rebus”, nr.48, la 15 aprilie 1933.

Aplicarea curentă a indicilor de calitate va apărea în revista „Rebus”, seria nouă, care a lansat campionate anuale de cuvinte încrucișate tematice. La grila de dimensiunea 13x13 câștigă numărul cel mai mare de litere cuvinte tematice îngrilate; numărul maxim acceptat de puncte negre 25.

În lume nu se cunoaște decât relația număr de puncte negre și număr de cuvinte lungi de dimensiunea grilei, adică doar aspectul de **tehnică de încrucișare**.

În România, toate aceste recorduri sunt datorate regretatului dr. Nicolae Andrei, după cum urmează:

Dimensiune careu	Puncte negre/cuvinte lungi	Revista	Numărul și anul
8 x 8	0/16	Rebus	192/1965
9 x 9	2/14	Rebus	195/1965
10 x 10	3/15	Rebus	431/1975
11 x 11	5/13	A°ii	3/1992
12 x 12	7/12	A°ii	4/1992
13 x 13	10/11	Magazin rebusist	36/1993
14 x 14	13/8	Magazin rebusist	35/1993
15 x 15	15/6	Magazin rebusist	34/1992
16 x 16	18/5	Magazin rebusist	33/1992

Numai recordul 8 x 8 fără nici un punct negru a fost egalat de Adriana-Doina Lupan, Cluj, în revista „Rebus” nr.299, din 1 decembrie 1969.

Recordul american de dimensiunea 15x15 la 19 ian.2001, autor Joe di Pietro, este de 20 puncte negre și 6 cuvinte lungi.

Recordul românesc la aceeași dimensiune, stabilit de dr.Nicolae Andrei, este de 15 puncte negre și 6 cuvinte lungi, publicat în revista „Magazin rebusist” nr.34, din decembrie 1992, cum se vede și în tabloul de mai sus.

Potrivit experienței și evoluției cuvintelor încrucișate, în România deosebit două categorii mari și anume: **cuvinte încrucișate tematice și cuvinte încrucișate de definiții**, toate cu o varietate infinită. Cuvintele încrucișate de definiții pot să aibă și o componentă tematică, ea poate fi conținută numai în grilă, ori numai în definiții. Să vă dau exemple:

În careul intitulat „Scurtă istorie”, publicat de Liviu Popescu, Craiova, în revista „Pur și simplu” nr.4/1993, cuvintele îngrilate nu au nici o legătură cu **titlul**, dar prin definițiile date își găsesc

cea mai deplină **concordanță istorică**. Iată:

Sfârșitul unui rege asediat (**mat**); Bătuță odinioară de turci (**alviță**); Istoria luptelor dintre cetățile grecești până la Maraton (**Olimpiadă**); De strajă la hotar (**țărșuș**); Ostașii săi erau salutați cu salve (**Roma**); Urmează după un rege și regină (**valet**); Sfârșitul unei regine la Cartagina (**ina**); Vasal al sultanului (**bei**); De la Ureche citire (**timpan**); Măria Sa domnul pământean (**țaran**); Consolarea celui ce n-a avut acces la Curte (**jardinieră**); Urmasul marelui han (**motel**); Primii prizonieri (**pri**); Domn român de origine franceză (**musiu**); Statul roman (**Vatican**); Încheiată cu August (**vara**); Beneficiar al unei închinări (**idol**); Opusă neatârării (**atârnat**).

Și acum un careu de definiții cu tema în grilă, intitulat „*Jocul spiritelor*”, de Eugen Deutsch, Iași, cu frumoase definiții în versuri. Dau câteva exemple:

1. Cei ce-ncearcă pe cei duși să-nvie... (**Spiritști**);
2. Din somnu-n care sufletul dispăre... (**Transă**);
- În cercul frânt, durat pentru vecie... (**Arc**)
3. Tentându-i cu-o răsplată de valoare... (**Aur**)
- Dar înșelând pe cei ce-l înconjoară... (**Trișor**)
1. Pe lângă triste umbre-nlănțuite... (**Stafii**)
- Se-arată o ființă iscată... (**Duh**)
- 2....primară pradă deselor ispite... (**Proastă**)
- Ce își prezintă masca-i anormală... (**Ma**)
3. Și-ngheață tot ce întâlnește-n vale... (**Iarna**)
- Cel ce-i aievea însă-n lumea mare... (**Real**)

Sunt bine cunoscute numele unor rebusiști care s-au ilustrat, de-a lungul timpului, ca autori de mare valoare, originalitate și talent.

Și nu putem uita nici aprecierile valoroase ale unor oameni de știință, artă și cultură, precum: Tudor Arghezi, Al.Graur, Iorgu Iordan, Grigore Moisil, Emil Condurachi, Tudor Mușatescu, Mihai Dragomir, Cicerone Theodorescu, Elena Cernei, Costache Antoniu, Gr. Vasiliu-Birlic, Fory Etterle, Ionel Frunzetti etc.

Putem vorbi acum chiar și despre **bibliografie rebusistă**, o adevărată „opera magna”, din care cităm următoarele titluri și autori:

N.Gh.Popescu-Rebus: „*Rebusismul*”, album comemorativ 1925-1939.

Tudor Arghezi: „*Cuvinte potrivite și... încrucișate*”, București, 1933.

Nicolae Aragon: „*Eseuri*”, cuprinzând și un careu în limba latină, „*Verba decussata*”, de Victor Buescu, grila 9x9 cu 7 puncte negre, probabil o prioritate mondială. București, 1934.

Gheorghe Sanda: „*Ghidul enigmistului*”, Editura Albatros, București, 1977.

Gheorghe Sanda: „*Dicționarul enigmistului*”, cu teme și cuvinte tematice în ordinea numărului de litere, Editura Sport-Turism, 1980.

Nicolae Andrei: „*Îndreptar rebusist*”, Editura Sport-Turism, 1980. Istoricul jocurilor în lumea antică, medievală și contemporană; Glosar rebusist, cuvinte de 3 litere.

Nicolae Andrei: „*Rebus-dicționar*”, cuvinte de 4 litere A-L. Editura Sport-Turism, București, 1986.

Nicolae Andrei: „*Rebus-dicționar*”, cuvinte de 4 litere M-Z. Editura Sport-Turism, București, 1988.

Ionel Apostol: „*Engleza prin exerciții distractive*”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

Ionel Apostol: „*Germana prin exerciții distractive*”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

Eugen Diradurian: „*Definiția definiției*”, studiu apărut pe parcursul a 3 ani până în martie 1992, în revista „Rebus” prin 49 de articole¹⁾.

Serghei Coloșenco: „*Biblioteca Rebus*”, colecție de plachete de cuvinte încrucișate cuprinzând scriitori și opera lor prin careuri și enigmatică, începând din anul 1999. Editura Sfera, Bărlad.

Activitatea rebusistă din țara noastră a avut un stimulent important în **cercurile rebusiste** înființate în diferite localități din țară, desfășurându-se pe această cale, inițiative și acțiuni demne de toată lauda. Aș cita ca exemplu cercul „*Feroviarul*” din Craiova, care a inițiat festivaluri culturale cu comunicări și concursuri, a publicat plachete, a realizat un dicționar de definiții alese din publicațiile vremii, schimburi de experiență și întreceri cu alte cercuri, până și un film însoțit de comentariul adecvat al președintelui cercului, regretatul Th.Sandu Ciobăncan.

A existat, la un moment dat, o polarizare a cercurilor rebusiste la „*Buletinul informativ al Cercului rebusist București*”, buletin redactat de Ionel Apostol.

Pe tot traseul activității rebusiste din România, **revistele de specialitate, cercurile rebusiste și rebusiștii colaboratori** s-au îngrijit să susțină **scrierea corectă a limbii române, respectând regulile ortografice, ortoepice și de punctuație stabilite de Academia Română**.

Revista „Rebus”, seria nouă, organizează **Campionate anuale de compunere tematică**. Pe anul 2004 acest campionat a avut ca temă „*Medici și farmaciști*” din întreaga lume, pe o grilă de 13x13, cu 25 puncte negre maxim admise.

Nu e departe drumul până la un „*Campionat mondial de cuvinte încrucișate tematice*” **pentru care este nevoie de o listă tematică, traducibilă în limbile țărilor participante, de o dimensiune anume a grilei și a numărului maxim de puncte negre admise**.

Totul este curat, comparabil calitativ și atractiv pentru toată lumea.

În ultima parte a secolului 20 s-a înregistrat o explozie a **integrelor**, comparabilă cu fenomenul apariției în lume a cuvintelor încrucișate. De fapt, tot o variantă de cuvinte încrucișate, o variantă a omului grăbit, în care definițiile sunt sintetizate la maximum și incluse chiar în grila careurilor. Ingeniozitatea rebusiștilor români a dezvoltat acest gen până la forme și valori inimaginabile, ceea ce le-a asigurat perenitatea și apariția de reviste cu tot felul de titluri.

S-au realizat de-a dreptul performanțe de integrale tematice și chiar integrale de definiții. Genul a fost ridicat la o treaptă imprevizibilă la începuturile integralei. Ea este, totuși, o treaptă către careul clasic de cuvinte încrucișate.

Această accesibilitate la careul clasic trebuie înlesnită de aceste reviste prin **publicarea dezlegărilor în același număr**, așa cum trebuie să procedeze și pentru oricare alt cititor căruia îi cade în mână o revistă de cuvinte încrucișate. Aceasta este **regula fundamentală a accesibilității: Dezlegătorul trebuie ajutat, nu descurajat, umilit ori izgonit, și nici nu i se fură timpul**. El nu se întrece nici cu revista, nici cu autorul careurilor, **ci cu el însuși**.

În anul 2005, la 80 de ani de la apariția cuvintelor încrucișate în România (1925), putem să spunem că am atins un nivel de mare însemnătate și performanță.

Aceste jocuri ale minții au câștigat o calitate esențială devenind un excepțional **instrument al culturii de masă**.

Prin cercurile de cuvinte încrucișate se vehiculează tot felul de cunoștințe iar limba se înfrumusețează cu tezaurul de definiții care o apropie de literatură prin fantezie, originalitate, talent și frumusețe.

Careurile didactice ale începuturilor au făcut loc careurilor tematice și de definiții și este suficient să răsfoiești o revistă de cuvinte încrucișate pentru a constata această realitate citind chiar și numai **titlurile careurilor**. Pentru că „**titlul**” a devenit un certificat de calitate prin el însuși.

Și este de mirare că, în lume, mai există careuri de cuvinte încrucișate fără nici un titlu!

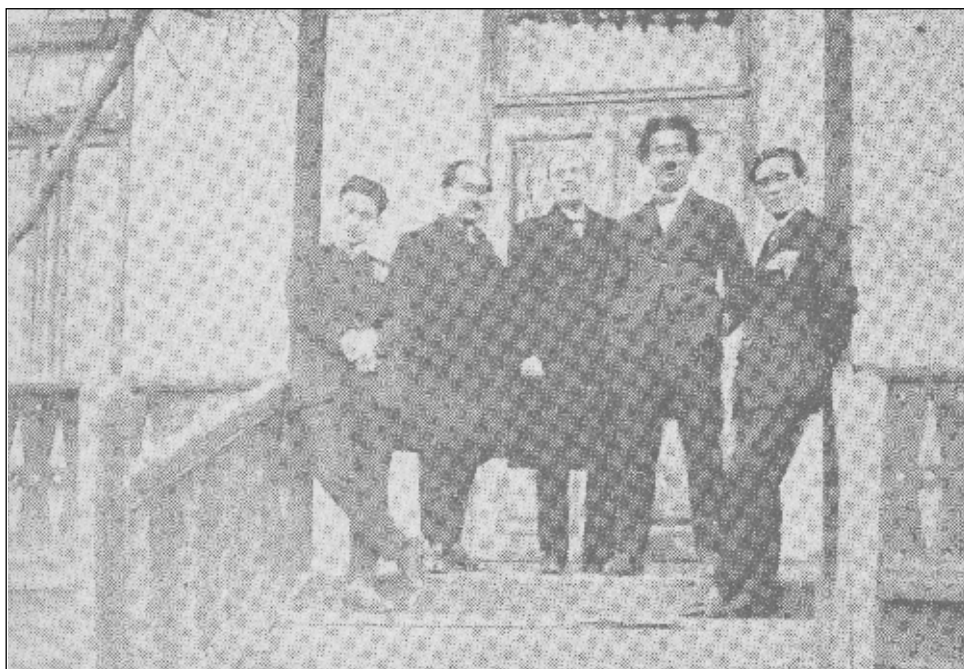
1) „*Definiția definiției*” a fost dată de Andrei Ciurunga și este formulată astfel: *Haina pe care trebuie s-o îmbrace o noțiune când merge la balul mascat al cuvintelor*.

La mulți ani !

Avem motive ca să ne mândrim
Că-i motivat roditul și culesul,
Azi, la aniversare, ne-ntâlnim
Dorind, în vers, să dăluim eresul.
E vis înalt, apropiat de cer,
Mai mult de-atât în anii ce-or să vină,
Iubind ce-i omenesc și ce-i mister,
E un imbold spre unda de Lumină,
Izvor curat de datină creștină.

Bârladul, exprimându-și bucuria,
Își pune haina lui de sărbătoare.
Rămâne-n urmă mai mănoasă glia,
La ziua ei venim în dar c-o floare.
Acum iubirea și cu poezia
Devin, în carte, o durere-nvinsă,
E harul ce hrănește fantezia.
Noi să menținem flacăra nestinsă,
Eternă să rămână - ACADEMIA!

Petruș Andrei

G. Tutoveanu, Nechifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Polidor Tutoveanu și Andrei C. Ionescu

Casa lui G. Tutoveanu din B-dul Epureanu nr.42,
unul din sediile Academiei Bârlădene.

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală "Academia Bârlădeană"

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad

A. Vlahuță

IUBIRE

Versuri și proză

Editura "Sfera"
Bârlad

Volume editate sub egida
Academiei Bârlădene.

G. Tutoveanu

ALBASTRU

Poezii alese

Editura "Sfera"
2003
Bârlad

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.